

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА

СОЦІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій

Пояснювальна записка

До кваліфікаційної роботи

на тему «Мова расизму в сучасному медіа просторі та шляхи її подолання»

Підготував:

Студент денної форми навчання,

група СМК – 41

Мбалусі Тоні Артурович

Науковий керівник: Кутирьова В.І.,

кандидатка соціологічних наук, доцентка,

доцентка кафедри соціології

Кутирьова Віра Ігорівна

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ І НАУКОВЕ ОСМИСЛЕННЯ РАСИЗМУ	8
1.1 Історія расизму та його прояви	8
1.1.1. Первісний расизм	8
1.1.2 Історія розвитку расової теорії	13
1.1.3. Расистські практики у світовому контексті	17
1.1.4. Расова сегрегація	21
1.1.5. Системний расизм	23
1.1.6 Побутовий расизм	26
1.2. Соціологічні теорії расизму	31
РОЗДІЛ 2. ПРОЯВИ РАСИЗМУ В МЕДІА ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ	37
2.1 Прояви расизму в Україні: повсякденний і медійний контексти	37
2.2 Мова расизму в закордонних медіа	57
ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
Додаток А. Текст Новини з ICTV про кавказців	74
Додаток Б. Текст посту Назара Приходька про бійку з Африканцями	75
Додаток В. Текст заяви Юрія Сиротюка про виступ Гайтани на Євробаченні	76
Додаток Г. Доручення Руслана Марцінківка щодо ромів	77
Додаток Ґ. Заява Олександра Третяка щодо ромів	78
Додаток Д. Висловлювання Євгена Мураєва щодо мігрантів в Європі	79
Додаток Е. Віктор Орбан щодо змішення рас	80
Додаток Є. Марін Ле Пен щодо виступу Аї Накамури на Олімпійських Іграх	81
АНОТАЦІЯ	82

ВСТУП

Проблема расизму в сучасному суспільстві й досі є значною і з нею варто боротися. Ми живемо в глобальному світі, коли представники різних народів й етносів все щільніше співіснують одне з одним. На цьому фоні конфлікти через расову приналежність стають більш розповсюдженим явищем. В суспільстві можуть з'являтися певні стереотипи про представників тої чи іншої раси. Деякі з таких стереотипів засновані на реальних статистичних даних, але від того стереотипами бути не перестають. Хоча журналістська етика не дозволяє розповсюдження расових упереджень, тим не менш, різні ЗМІ також можуть сприяти поширенню проявів расизму. Ще більше ця проблема проявляється на фоні того, що кожна людина сьогодні може бути як споживачем, так й виробником медіа-контенту, отже таким «інді» ЗМІ менш притаманна цензура й самоцензура, що може стати причиною безконтрольного розповсюдження расових стереотипів. Хоча більшість сучасних соціальних мереж забороняє й блокує контент з ознаками мови ворожнечі чи фейковий контент про представників тих чи інших етносів, але сьогодні існують такі соціальні мережі як Telegram, де свобода слова межує з вседозволеністю й фейковий контент чи контент з ознаками мови ворожнечі обмежується в окремих занадто резонансних випадках.

Наївним буде вважати, що Україну оминула проблема расизму. Згідно з [результатами дослідження](#) [1] Київського міжнародного інституту соціології (КМІС) за 2018-тий рік: 40,67% опитаних українців не пускали би ромів в Україну; 22,77% опитаних українців не пускали би арабів в Україну; 20,57% опитаних українців не пускали би африканців в країну.

Ці результати є індикатором того, що проблема расизму в Україні існує й свідчить про те, що її варто досліджувати й з нею варто боротися.

Хоча більшість сучасних демократичних країн на законодавчому рівні декларує рівноправ'я людей незалежно від раси, статі, політичних чи релігійних переконань, але системний расизм навіть сьогодні має місце в сучасному світі. Виражається він в тому, що окремі державні інститути, наприклад, поліція, нерівно ставляться до людей з різним кольором шкіри. Таким чином представники поліції більш підозріло ставляться до африканців й в більшій кількості випадків застосовують по відношенню до них фізичну силу. Посилують цю проблему складнощі інтеграції мігрантів, коли деякі мігранти через нетерпимість з боку місцевих жителів вступають з ними в конфлікт, що може закінчитися насиллям. В свою чергу це ще сильніше впливає на міжетнічні відносини й посилює міжнаціональну ворожнечу в медіа, які висвітлюють ці події з очевидною схильністю підтримувати певну сторону конфлікту. Системний расизм також впливає на соціальний статус національних меншин, ускладнює для них можливість отримати високооплачувану роботу й досягти успіху в кар'єрі. В свою чергу таке становище так чи інакше схиляє представників національних меншин до злочинності з метою наживи.

Кульмінацією таких ідей й настроїв можуть бути такі жахливі практики, як: вбивства на підставі ненависті, рабство представників інших рас чи навіть геноцид. Саме тому дуже важливо досліджувати расизм й ефективно з ним боротися.

Тож *актуальність* роботи визначається необхідністю узагальнення проявів мови расизму у сучасних медіа, виявлення його нових, перетворених форм і пошуку дієвих шляхів протистояння расизму, в тому числі з використанням інструментів медіа.

Об'єкт дослідження: расизм в медійному просторі .

Предмет дослідження: прояви мови ворожнечі та расистські наративи в сучасному медійному просторі та методи їхнього додання.

Мета роботи полягає в тому, щоб встановити причини й передумови до формування расистських упереджень та їхні прояви в сучасному медіа просторі, а також визначити методи додання расизму інструментами медіа.

Досягнення мети передбачає виконання наступних завдань:

- а) дослідити історію появи та розвитку явища расизму;
- б) описати основні види расизму та специфіку його новітніх форм;
- в) проаналізувати специфіку расистських наративів в світових та українських медіа;
- г) узагальнити методи подолання мови расизму, в тому числі з використанням інструментів медіа.

В цій роботі ми розглянемо події XVIII-XXI століття, бо саме з цих часів проблема расизму стала максимально гострою й саме в цей період вона завдала максимально руйнівних наслідків людству. Але для того, щоб дослідити саму сутність расизму, варто вдатися до стародавнього періоду існування людства, щоб дослідити расизм як механізм еволюції, що дістався нам від первісної людини. У роботі розглянуто расизм в усьому світі, однак більше уваги потребує саме проблема расизму в Сполучених Штатах Америки, а також методи боротьби з расизмом в американському суспільстві. Також буде розглянуто проблему расизму в Україні й те, які кроки держава й суспільство роблять для того, щоб подолати цю проблему.

Методи дослідження: аналітичний, критичний, порівняльний методи, метод типологізації, дискурс-аналіз медіа-ресурсів, вторинний аналіз кількісних даних.

Теоретичну базу роботи складають теорія функціоналізму Роберта Мертона, теорія перетину Патрісії Хілл Коллінз, критична теорія рас, теорія дискурсивного відтворення расизму Т. Ван-Дейка.

Практичні базу роботи складають матеріали дискурс-аналізу медіа-повідомлень вітчизняних та світових медіа, які містять мову расизму, а також результати кількісних досліджень, присвячених дослідженню расистських упереджень в українському суспільстві. Зазначимо, що вибірка повідомлень ЗМІ складається з новин телеканалів, заяв політичних діячів й інфлюенсерів. Ці спікери мають значний вплив на громадську думку, а деякі навіть мають доступ до прийняття політичних рішень, тому варто звернути увагу на їхні висловлювання. Метод дискурс-аналізу дозволяє дослідити текст й контекст повідомлення, що дозволяє виявити расистські ідеї в тексті навіть, якщо напряду расистські номінації не використовуються.

Дослідження проблеми расизму передбачає визначення основних понять. Отже, ми визначаємо расизм [2] як переконання, стереотипи [3] чи сукупність ідеологічних поглядів, суть яких полягає в судженні про те, що людство поділяється на певні диференційовані групи, що відрізняються походженням, розрізом очей, кольором шкіри, формою черепа й іншими фізичними параметрами. Ці групи називаються расами чи етнічними спільнотами й частіше за все в такому типі судження одна раса за фактом народження домінує над іншими. Системний расизм (інституційний расизм) [4] є расовою дискримінацією із боку соціальних й політичних інститутів, який проявляється в нерівності ставлення цих інститутів до представників різних рас. Таким чином представники етнічних меншин не можуть отримати доступ до освіти, висококваліфікованих робочих місць, охорони здоров'я, політичної влади й інших соціальних благ в тому ж обсязі та якості, що й представники умовно домінуючої раси. Також системний расизм може проявлятися в несправедливому

ставленню з боку правоохоронних органів, що обумовлено расовою приналежністю людини. Мова ворожнечі [5] - агресивні висловлювання, спрямовані на приниження чи дискредитацію людини чи певної групи людей за будь-якою ознакою. В контексті нашої теми такою ознакою є раса людини. Ксенофобія [6] – страх чи несприйняття усього чужого, іноземного, невідомого чи усього, що відрізняється від звичного. В контексті нашого дослідження ксенофобія – страх чи несприйняття до людей, що відрізняються за кольором шкіри чи розрізом очей. Фактично расизм є більш вулчим й конкретним видом ксенофобії.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, дев'яти підрозділів, висновків, списку використаних джерел (всього 63 джерел) та 8 додатків (медіа-повідомлення, що використані для дискурс-аналізу). Загальна кількість сторінок – 83 с.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ І НАУКОВЕ ОСМИСЛЕННЯ РАСИЗМУ

1.1 Історія расизму та його прояви

1.1.1. Первісний расизм

Для того, щоб зрозуміти сутність расизму й дослідити сучасний расизм, варто зрозуміти причини його походження. Перше, що варто зазначити – расизм й ксенофобія в цілому є абсолютно природнім явищем для людини, як для біологічного виду. Людина є соціальною твариною. Біологічному виду Homo Sapiens не властива велика фізична сила, в нього нема кігтів, кліків та товстої шкіри чи хутра для захисту. Порівняно з іншими видами людина фізично є досить слабкою, враховуючи її розміри. Але людина має головну перевагу, яка й зробила її домінуючим видом на планеті земля – розум й здатність до кооперації. В ході еволюції людина зрозуміла, що виживати в групах значно легше й чим далі людина еволюціонувала, тим більше ставали ці групи: спочатку родина, потім плем'я, слідом село, місто, держава, союз держав й кульмінацією цього процесу має стати глобальне суспільство й людство, як цілісна форма організації. Але організація людей значно складніша, ніж наприклад в мурах. Можна довго дивуватися організації мурах або бджіл, але їх сім'ї будуються виключно за принципом кровної спорідненості, а комунікація проходить шляхом хімічних сигналів. Таким чином варто в цій системі з'явитися певній помилці й уся родина приречена на гибель. Це можна побачити в багатьох відео в інтернеті, де сім'я мурах іде по колу через таку помилку, доки не загине від голоду чи будь-яких інших зовнішніх факторів. Мураха не може вижити в природі, як індивід, тому завжди має бути частиною родини. Кооперація людей набагато складніша. Кооперуватися чи ні це свідомий вибір індивіда й такі зв'язки можуть бути за чисельною кількістю принципів окрім кровної спорідненості, також такі зв'язки можуть бути як вертикальними, так й горизонтальними. Але для того, щоб об'єднуватися мають бути певні спільні риси окремих індивідів, за якими вони й

будуть об'єднуватися. В сучасному світі їх існує велика кількість: релігія, політичні переконання, рід діяльності, громадянство, тощо, але первісна людина нічого з цього не мала. Суть її існування полягала в тому, щоб вижити, тому найочевиднішою рисою для об'єднання є зовнішні й фізичні ознаки такі як: розріз очей, колір шкіри, структура волосся, колір волосся й інші фізичні ознаки.

Об'єднання з кимось за певною ознакою обов'язково свідчить про те, що існують індивіди, що не є частиною твоєї групи, отже є іншими (або навіть чужими). Таким чином ті, хто за цими ознаками відрізняється, не є частиною групи, отже можуть нести загрозу. Ця загроза може проявлятися в тому, що представник іншої групи може бути носієм хвороби, від якої в тебе немає імунітету, можуть претендувати на твої території, ресурси чи навіть сприймають тебе й твою групу як ресурс. Виживання в умовах дикої природи це постійна конкуренція за територію й ресурси з іншими видами й представниками твого виду, тому обережне чи агресивне ставлення до чужинців є логічним механізмом для виживання з точки зору еволюції. Так чи інакше, довгий час цей механізм працював, відповідно ті, хто ставився до чужинців інакше, аніж агресивно чи з обережністю, не виживали, отже не встигали залишити потомство.

Сьогодні існує безліч інших способів, за якими ознаками об'єднуватись, але расові упередження залишаються й сьогодні. Цікавим є той факт, що кожен з нас одночасно є одне одному як «своїм», так й «чужим». Таким чином ми можемо вважати себе частиною своєї сім'ї й ті, хто не пов'язаний з нами кров'ю чи узами браку, автоматично визначається нами як чужий, той, кому не варто знати про наші особисті справи, наміри, номери банківських рахунків чи домашню адресу. У цей самий час ми вважаємо себе частиною свого професійного штабу, де наші колеги з нами не пов'язані узами сім'ї, але ми є частиною однієї групи за іншою ознакою, тому вони вже не чужі.

Деякі люди сприймають українських мулатів як чужинців через те, що вони є представниками іншої раси, тому упереджено вважають їх іноземцями, людьми, що мають інші, чужі паспорти. З цих міркувань вони можуть намагатися заговорити з такими мулатами англійською мовою. Але якщо такий мулат говорить чистою українською мовою, то він перестає бути для українців чужим й стає для них людиною, що має з українцями спільну ознаку, в нашому випадку громадянство. В цей час суть комунікації змінюється з врахуванням того, що мулат достатньо інтегрований в українське суспільство й знаходиться зі співбесідником в одному інформаційному полі.

Перед загрозою з боку інших держав, наприклад, перед загрозою військової агресії, люди об'єднуються за ознакою спільного громадянства й асоціюють себе з групою своїх співвітчизників, а перед загрозою світового масштабу, такою як коронавірус, люди взагалі об'єднуються в колективне людство як єдину організацію, що протистоїть ворогу нелюдського походження. Такі динамічні зміни в формуванні груп є результатом процесу глобалізації. Однак, глобалізаційні процеси не виключають продовження існування явища расизму, який знаходить нові форми втілення в нових обставинах.

Між тим, це не виключає пояснень історичних передумов виникнення та поширення расизму. На етапі створення базових поселень й навіть міст були ті, хто виживали за рахунок власних ресурсів: мисливство, землеробство, скотарство й тому подібне, а також ті, хто виживав за рахунок чужих ресурсів: грабіж, захоплення територій. Звісно такі загарбники окрім елементів культури, відрізнялися й зовнішністю, тому для жителів стає зрозуміло, що людина, що відрізняється кольором шкіри, розрізом очей чи її фізичні характеристики нетипові для місцевих жителів, може бути небезпечною. Це ще намагався висвітлити давньогрецький філософ Арістотель в своїй роботі під назвою «Політика» [7]. Він визначав греків як умовний еталон людини. Арістотель

підкреслював їх освіту, розвинену науку, культуру, здатність до самоврядування й «сильну душу». У цей час існували усі інші народи, яких він називав варварами. Варвари мали «слабку душу», слабку культуру, освіту, науку, нездатні до самоврядування, але відмічав, що вони мають сильні тіла. Хоча давні греки вважали, що людина має бути ідеальною як душою, так й тілом, той факт, що Арістотель підкреслював сильні тіла варварів може свідчити про те, що в середньому інші народи були більш розвинуті фізично ніж греки. Можливо окрім розвинутої мускулатури вони були й вищими, тому саме через це Арістотель підкреслює фізичні характеристики варварів. Таким чином Арістотель створює одну з перших расових теорій, де є вища раса – греки й усі інші, хто стоїть нижче за цією ієрархією. Кажучи про те, що інші народи (варвари) не здатні до самоврядування, Арістотель фактично ставить під сумнів право на незалежність, свободу й суверенітет інших народів. У цей час фізична сила інших народів й низький ментальний розвиток описує ідеальних рабів.

Тут варто звернути увагу, що расизм – не тільки спосіб ідентифікувати потенційно небезпечних людей, а й принцип за яким раніше брали людей в рабство. Незважаючи на те, що цінність людського життя сьогодні набагато вища, ніж наприклад двісті років тому, але свобода завжди була однією з найвищих цінностей в головах людей. Забрати свободу в собі подібного складно на рівні свідомості. Природньо людина схильна до відчуття емпатії. Це ще одна властивість людського розуму, яка допомагала йому ефективно кооперуватися й виживати. Таким чином зробити нормою жорстокість чи ненависть до людини, яка не зробила тобі нічого поганого, набагато легше, коли є нормальним вважати об'єкт жорстокого ставлення «не людиною». Ще один спосіб нормалізувати жорстоке ставлення до людей з іншим кольором шкіри – затвердити думку про те, що це в їх крові й це їх доля, що була призначена їм самим богом. І тут треба підкреслити слово «бог».

Церква також намагалася нормалізувати расову дискримінацію. В 9-му та 10-му бутті Старого Заповіту Ной прокляв четвертого сина Ханаана свого сина Хама за те, що Хам вказав на його наготу. Ось прямий текст з Біблії [8]:

«19.Трое оцих були сини Ноя і від них заселилась уся земля.

20.Ной почав порати землю і насадив виноградник.

21.Та й випив він вина й і упився в своїм наметі так, що й обнажився.

22.Побачив же Хам, родоначальник Ханаана, що батько тілом світить, та й заходився оповідати про те своїм братам на дворі.

23.Тоді взяли Сим і Яфет накривало собі на плечі і, підступивши спинами, прикрили наготу батька свого; обличчя ж їх були обернені від нього, то й не бачили нагоди батька.

24.І прокинувся Ной від вина свого та й довідався, що вчинив з ним його підстарший син

25.і сказав: «Проклятий нехай буде Ханаан! Останнім рабом нехай він буде своїм братам!»

26.Ще й додав: Благословен Господь, Бог Сима! Нехай Ханаан буде рабом його!

27.Нехай поширить Бог Яфета, нехай живе в шатрах Сима! А Ханаан нехай буде рабом їх.»

За біблійським сюжетом нащадки Ноя є родоначальниками усього людського роду. Кожен з онуків Ноя є родоначальником своїх народів. Конкретно Четвертий син Хама Ханаан є прашуром народів, що проживали також в містах Содом й Гоморра – їх ще називають містами гріхів. Таким чином нащадками народів, що жили в цих містах вважають євреїв, арабів й деяких африканців. Отже середньовічні європейці таким чином виправдовували расову

дискримінацію, аргументуючи це тим, що рабство чорношкірих було ноєвим заповітом й церква не засуджує поневолення нащадків Ханаана. Прямих закликів до поневолення нащадків Ханаана в біблії немає, та й взагалі, церква засуджувала поневолення будь-кого й вважала, що людей варто звертати у віру незалежно від кольору шкіри, але враховуючи те, що історично африканці в більшості своїй були язичниками, церква не дуже активно боролася за їх права.

1.1.2 Історія розвитку расової теорії

Свого часу велика кількість людей висувало різноманітні расові теорії. Ми вже встигли розглянути святе письмо, де сюжет з Ханааном можна вважати однією з расових теорій. Також в цій роботі вже було розглянуто думки Аристотеля про те, що існують вищі й нижчі раси, але більш осмисленні расові ідеї з'явилися саме в XVIII-XIX століттях. Безумовно, расова дискримінація існувала й до того. Таким чином рабство чорношкірих в Європі існувало з XVI століття, а в Сполучених Штатах з XVII століття, але в цей період біблійського сценарію з Ханааном цілком вистачало, щоб виправдати рабство чорношкірих. Також той факт, що жителі Африки зовнішньо досить сильно відрізнялися від європейців, дозволяв європейцям того часу називати африканців демонами, а їх чорну шкіру – попіл й гар від пекельного вогню.

Звісно, що з розвитком людства ця думка вже не була такою престижною, тому потребувалося нове обґрунтування расової дискримінації. Саме тому XVIII-XIX століттях почали свій розвиток різноманітні гіпотези полігенізму.

Полігенізм [9] – в даний період псевдонаукове вчення о расах людини, як о різних біологічних видах, що пішли від різних видів первісних людей. Теорії полігенізму є одними з найперших расових теорій. На основі цих теорій було створено багато різних расистських практик. Сучасна наука вважає гіпотези полігенізму людей псевдонауковими й натомість тримаються теорії моногенізму.

Моногенізм – теорія про те, що усі люди пішли від одного виду стародавніх приматів й різні раси є представниками одного біологічного виду.

Першими прихильниками ідеї полігенізму були Парацельс, Джордано Бруно, Томас Гарріот, Вольтер й багато інших. Вони протистояли вченню церкви про те, що усе людство є єдиним й пішло від Адама і Єви. Полігеністи вважали, що усі неєвропейці не мають жодного відношення до Адама й Єви, тому не можуть вважатися людьми. Так, перші гіпотези полігенізму також були пов'язані з церквою, тому їх гіпотези також були більш релігійними, ніж науковими.

Вагомий вклад в расистські теорії полігенізму зробив Жорж Кюв'є. Жорж Кюв'є – французький натураліст, який зробив вагомий внесок в біологію, анатомію, зоологію й інші природні науки. Саме він висунув теорію того, що зміни в одному органі обов'язково призводять до змін в усьому організмі. Також його дослідження різних видів зробили великий внесок в сучасне розуміння класифікації царств живих організмів. Але він також був автором однієї з расових теорій. Він розділив увесь світ на три основні раси: кавказька (біла раса), монголоїдна (жовта раса) й ефіопська (чорна раса). Окрім кольору шкіри Жорж Кюв'є оцінював різні раси за формою їх черепа а також розвитком суспільства. Так він описував білу і негроїдну раси [10]: «Біла раса, з овальним обличчям, прямим волоссям і носом, до якої належать цивілізовані народи Європи і яка видається нам найпрекраснішою з усіх, також перевершує інші своєю геніальністю, мужністю та діяльністю.»

«Негроїдна раса має чорну шкіру, жорстке або вовняне волосся, стиснутий череп і плескатий ніс. Риси нижньої частини обличчя, і повні губи, очевидно наближає їх до мавпячого племені: орди, у тому числі вони складаються, завжди були ознакою закінченого стану варварства.»

В своїх дослідженнях він знаходив зв'язок між формою черепа й рівнем розвитку тих чи інших народів. Як й інші полігеністи тих часів, він також вважав, що Адам і Єва були білими, тому європейці є справжніми нащадками людського роду, коли усі інші раси просто зібралися разом з тими, хто вижив після глобальних катаклізмів й жили окремо від пращурів європейців.

Новий етап розвитку теорії полігенізму отримали після того, як Чальз Дарвін в ХІХ столітті висунув свою теорію еволюції, в якій в тому числі висунув гіпотезу про те, що людина є нащадком стародавніх людиноподібних приматів. Після цього теорії полігенізму змінилися й від того часу вважалося, що різні раси пішли від різних видів стародавніх приматів, а європейці еволюційно більш розвинені, ніж інші раси. Такий тип полігенізму підтримували такі вчені як Карл Фогт, Ернст Геккель, Генрі Осборн й інші.

Після того, як теорія еволюції Чарльза Дарвіна стала використовуватися для формулювання теорій полігенізму, сам Дарвін в одній із своїх робіт під назвою «Походження людини й статевий відбір» [11] зазначив:

«Якщо наш уявний природознавець почне шукати докази на користь протилежної думки і досліджуватиме, чи тримаються різні людські племена подібно до різних видів тварин окремо один від одного при спільному житті великими масами в одній країні, — він негайно переконається, що цього немає. У Бразилії він зустрине величезне змішане населення, що походить від негрів та португальців; на Чілоє та в інших частинах Південної Америки знайде, що все населення складається з індіанців та іспанців, змішаних у різних ступенях. У багатьох місцях того ж материка він зустрине найскладніші схрещування між неграми, індіанцями та європейцями, і такі потрібні схрещування є кращим доказом взаємної плідності батьківських форм, якщо судити за аналогією з явищами рослинного царства. На одному з островів Тихого океану він знайде

невелике населення змішаної полінезійської та англійської крові, а на архіпелазі Фіджі — населення полінезійців і негритосів, схрещених у всіх ступенях. Можна було б навести багато подібних випадків з Африки. Звідси випливає, що людські раси недостатньо різні, щоб існувати в одній країні, не змішуючись, а відсутність змішання є звичайною і кращою ознакою видової відмінності. [12]»

Таким чином Чарльз Дарвін критикує ідею про те, що різні раси можна вважати різними видами. Більш сучасними словами – якщо б різні раси були представниками різних видів, то вони б мали різний набір хромосом, отже б не могли схрещуватися між собою або мали би безплідне потомство.

Найстрашніші теорії, що стали причиною геноцидних практик були саме в XIX-XX століттях. Однією з таких була саме арійська теорія. Теорія арійської раси [12] – псевдонаукова концепція раси, що складається з індоєвропейських народів та їх пращурів. Еталоном арійської раси вважалися люди зі світлим кольором шкіри, прямим білявим волоссям й блакитними очами, однак деякі народи також вважалися представниками вищої раси, наприклад іранці. Ця страшна концепція стала популярною в XX столітті й існувала аж до XXI століття, не менш страшним фактом є те, що в окремих праворадикальних, расистських й нацистських організаціях ці ідеї існують і сьогодні. Згідно з цією концепцією арійська раса фізично й інтелектуально перевершує інші народи й раси. Вона є носієм найвищої культури й засновником вищих цивілізацій. Згідно з цією теорією представниками цієї раси вважалися британці, німці, португальці, французи, голанці й інші. Також представниками вищої раси вважалися кельтські, романські й слав'янські народи, хоча пізніше Адольф Гітлер прирівняв останніх до так званих «Untermensch» [13] або «недолюди», до складу яких також входили євреї й роми. Відрізнялись вони від інших «Untermensch» тим, що, згідно з ідеями Гітлера, не підлягали негайному знищенню, а мали б бути рабами й знищені чи асимільовані згодом.

Як було викладено раніше, одними з найвідоміших прихильників цієї ідеї був Адольф Гітлер й саме на цій ідеї формувалася політика націонал-соціалістичної Німеччини. Адольф Гітлер був не тільки прихильником цієї ідеї, а також активно її розвивав, пропонуючи страшні практики, в склад яких входив геноцид за расовою ознакою з різним рівнем жорстокості. Протилежністю вищій арійській расі вважалася нижча «семітська раса», до складу якої входили переважно євреї. «Семітським расам» приписувалися усі найгірші людські якості й вважалося, що усі представники семітської раси мають бути негайно фізично знищеними. Апогеєм даної ідеї став Голокост [14], який став причиною смерті за різними оцінками від 6 до 20 мільйонів людей в усьому світі.

Після поразки нацистської Німеччини та її союзників в Другій світовій війні увесь світ сколихнувся від жертв, що було завдано різними расистськими ідеологіями, тому теорія панування арійської раси була науково спростована. Усі подальші расові теорії вважалися маргінальними й псевдонауковими, однак расистські практики з тих часів не припинилися, тому розглянемо расистські практики, що існували в світі.

1.1.3. Расистські практики у світовому контексті

Ми вже згадали про ідеологію націонал-соціалізму, тому пропонуємо почати з практик, що використовувала нацистська Німеччина. Найстрашнішою з таких практик був Голокост. Голокост [15] – системне переслідування й масове знищення нацистами представників різних етнічних й соціальних груп. До цих груп людей належать: євреї, роми, гомосексуалісти, термінально хворі люди й інваліди, радянські військовополонені, поляки й інші. Ця практика проводилася в нацистській Німеччині, а також на окупованих нею територіях з 1933-го й аж до 1945-го року. За цей час від Голокосту загинуло не менше 6 мільйонів осіб, переважна більшість з них (приблизно 90%) була євреями. Сучасні історики

вважають, що реальна кількість жертв була значно більша. В результаті цієї практики було знищено:

а) приблизно 60% євреїв в Європі й близько 33% по всьому світу.

б) від 25% до 33% ромів.

в) до 10% поляків

г) від 2.5 до 3.3 мільйонів радянських військовополонених

г) близько 9 тисяч гомосексуалістів.

Також немала кількість жертв Голокосту стали піддослідними в жорстоких медичних експериментах, що нерідко приводили до смерті. Після поразки націонал-соціалістичної Німеччини у Другій світовій війні було розпочато міжнародний військовий трибунал або Нюрнберзький процес. На цьому трибуналі судили Німецьке військо й політичне керівництво, а також людей, що були безпосередньо причетні до геноциду.

В наші часи кожен рік 27-го січня усе людство відзначає день пам'яті жертв Голокосту. Увесь світ побачив, що расистські ідеї є небезпечними й можуть стати причиною геноциду цілих народів й будь-яка етнічна група може стати об'єктом такої ненависті, навіть білі громадяни таких наддержав як Радянський Союз.

Однак, хоча після Другої світової війни увесь світ засудив ідеї нацизму й расизму, однак в деяких країнах расизм нікуди не зник. Навіть така країна як Сполучені Штати довгий час мала серйозні проблеми з расизмом, хоча вони не зникли й сьогодні. Достатньо згадати державну політику расової сегрегації, яка нараховує майже сто років (з 1865-го й аж до 1964-го року). Але для того, щоб розглянути тему расової сегрегації, варто повернутися в часі в період рабства африканців у Сполучених Штатах.

Тема расизму в Сполучених Штатах Америки дуже давно є гострою проблемою через велике культурне й етнічне розмаїття. В США різними способами потрапляла велика кількість людей з різних кутів планети, хтось іммігрував в пошуках кращого життя, хтось тікав від репресій в своїй рідній країні, а хтось був насильно завезений в країну, як раб. Коли Європейці відкрили Америку в XVI столітті, з'явилася потреба чорної праці на їх територіях. Майже з самого початку колонізації Америки на її територіях почалась практика експлуатації рабської праці [16]. З початку колонізатори намагалися використовувати корінне населення, але ця практика виявилася неефективною. Річ у тому, що місцеве населення різними методами чинило супротив, а також досить часто й ефективно втікало з рабства. В цьому їм допомагав той факт, що корінні жителі знали місцевість значно краще колонізаторів, тому їм було значно легше тікати з рудників й плантацій, бо вони знали усі секретні ходи й стежки. Саме тому в Америці було перейнято практику рабства африканців з європейського континенту й Канарських островів. Таким чином за декілька століть в Америку було перевезено близько 12-ти мільйонів африканців. Найстрашнішим є той факт, що африканські раби не мали можливості втекти від рабовласника, бо вони знаходяться за тисячі кілометрів від рідного дому й не мають можливості будь-яким чином інтегруватися в американське суспільство. Їх колір шкіри є універсальним маркером, який виділяє їх як раба. Таким чином чорношкіра людина не мала можливості втекти, бо в неї не буде можливості інтегруватися в місцеве біле суспільство.

На рабстві в ті часи трималася вся економіка південних штатів. Річ у тому, що головним експортним товаром цих регіонів були саме цукрова тростина, тютюн й бавовна. Саме на плантаціях цих культур працювала більшість чорношкірих рабів, а їх власники отримували великий дохід від такого роду діяльності. На півночі країни рабство було менш розповсюдженим, бо там вже

почала розвиватися промисловість, тому такої потреби в рабах не було. Ще більше посилила проблему промислова революція в Європі. Тоді для виготовлення тканини легкій промисловості знадобилися відповідні промислові обсяги сировини. Також Ілай Уїтні в США розробив спеціальну машину під назвою Cotton Gin [17], яка дозволяла швидко відділяти бавовняні волокна від насіння, що зробила процес заготовки сировини значно легшим й дешевшим. Таким чином рабовласництво стало ще більш вигідним. Однак розмови на тему гуманності рабовласництва не вщухали. Ініціаторами таких дискусій були саме північні штати. В цей час розвивалися різноманітні організації, такі як аболіціоністи, які виступали за відміну рабства, вважали його негуманним а також таким, що перешкоджає розвитку капіталізму. Апогеєм цього спору став Авраам Лінкольн, який офіційно задекларував політику, в яку також входять його рішучі наміри відмінити рабство. Південні штати були проти такого рішення й оголосили про свій вихід з США після чого в 1861-му році почалася Громадянська війна Америки [18] й країна розділилася на Союз й Конфедеративні Штати Америки. В 1862-му році Авраам Лінкольн видає прокламацію про звільнення рабів, а після перемоги Союзу в Громадянській війні в 1865-му році в конституцію Сполучених Штатів Америки були внесені відповідні поправки про відміну рабства.

Хоча відміна рабства зробила афроамериканців вільними людьми, однак расова дискримінація в країні продовжувалася. В 1890-му році було прийнято закони про расову сегрегацію. Прийнято їх було через чисельні конфлікти між афроамериканцями й білошкірим населенням, а також несприйняттям багатьох білошкірих громадян того, що афроамериканці мають ті ж самі права, що й білі. Таким чином ці закони були, хоча дуже сумнівним, але компромісом між Республіканцями, що тоді представляли північ й Демократами, що представляли Південь. Саме через це було прийнято закони Джима Кроу [19]. Джим Кроу –

карикатурний персонаж, що представляв собою бідного неосвіченого афроамериканця-раба з народної пісні. Ці закони розділяли біле й так зване «colored» населення Америки між собою. «Кольорове» населення мало окремі школи, окремі ресторани й інші заклади, окремі лавки, окремі санвузли й інше. Ці закони приймалися під гаслом «separated but equal», що в перекладі означало «розділені, але рівні», але фактично це гасло не мало жодного сенсу. Кольорове населення не мало доступу до якісної й вищої освіти, не мали доступу до високооплачуваних робіт, а також мали окремі місця в громадському транспорті, але обов'язково мали поступитися їм білим, якщо в транспорті не залишилося вільних місць, незалежно від віку, статі, стану здоров'я чи самопочуття. Також афроамериканське населення не мало права на участь в електоральних заходах. Звісно, що й доступу до політичних посад «кольорове» населення не мало. Також уся інфраструктура для «кольорових» отримувала значно менше фінансування, через що сильно поступалася якістю інфраструктурі для білих. Так продовжувалося досить довго, аж доки деякі афроамериканці не почали свій протест проти расової сегрегації.

1.1.4. Расова сегрегація

[Расова сегрегація \[20\]](#) – в контексті нашого дослідження це закріплена законодавчо політика Сполучених Штатів Америки, що виражалася у відділенні білого населення Сполучених Штатів від представників інших рас, в більшій мірі це стосувалося афроамериканців й корінного населення Америки. Виражалася вона у встановленні фізичних й соціальних бар'єрів між білим й «кольоровим» населенням. Першим кроком до подолання расової сегрегації став тихий одиночний протест афроамериканської жінки з маленького міста Монтгомері в штаті Алабама, яка відмовилася поступатися місцем білому чоловіку в громадському транспорті. Звали цю дівчинку [Розою Паркс \[21\]](#). Штат Алабама був одним з штатів з найвищим рівнем расової сегрегації й расизму в цілому.

Окрім інституційної дискримінації «кольорового населення» в цьому штаті також активно діяла ультраправа організація під назвою [Ку-клукс-клан \[22\]](#). Ця організація активно займалася нападами на афроамериканців, їх вбивством й спаленням домівок.

2-го березня 1955-го року 15-ти річна афроамериканка [Клодетт Колвін \[23\]](#) відмовилася від того, щоб поступатися місцем білій жінці в автобусі, так само як і Роза Паркс, але за декілька місяців раніше. За цей вчинок вона була заарештована після чого засуджена й відправлена до в'язниці, але з часом батькам вдалося добитися її звільнення. Однак цей вчинок не став причиною соціальних змін й Клодетт Колвін тривалий час залишалася невідомою. Однак Клодетт Колвін була досить добре знайома із Розою Паркс, котра в ті часи вже активно вела правозахисну діяльність, тому через приблизно 9 місяців Роза повторила вчинок Клодетт Колвін й також відмовилася поступатися місцем в громадському транспорті.

1 грудня 1955-го року Роза Паркс відмовилася поступитися місцем білому чоловіку за вимогою водія, після чого було викликано поліцію, Розу заарештовано, засуджено й оштрафовано на 14 доларів. Але тим не менш, Роза не тільки не сплатила штраф, а й подала на апеляцію. Ця ситуація стала прикладом для інших афроамериканців й за ініціативою Мартіна Лютера Кінга було оголошено бойкот громадському транспорту, який пізніше назвуть Автобусним протестом. Такий бойкот був особливо шкідливим для транспортної системи міста Монтгомері, бо більшість користувачів громадського транспорту становило саме «кольорове» населення, яке здебільшого не мало коштів на власне авто чи гроші на таксі. Протест розвивався, все більше афроамериканців відмовлялося від громадського транспорту, а афроамериканські таксисти їх підтримували й підвозили афроамериканців за виключно символічну плату або зовсім безкоштовно. Влада відповіла на цей протест тим, що почала частіше

зупиняти афроамериканських таксистів через різні надумані причини й навіть забирали ліцензію на таксування. Ку-клукс-клан також активізувався й почав погрожувати афроамериканським жителям, бити їм вікна, а дім Мартіна Лютера Кінга взагалі був підірваний.

Рух за громадянські права продовжувався. Автобусний протест йшов цілий рік й діло Розі Паркс також було на розгляданні. Результатом цього діла стала відміна расової сегрегації в громадському транспорті, а в 1964-му році в США був прийнятий акт [«Про громадянські права» \[24\]](#), який заборонив будь-яку дискримінацію за расовою ознакою. Таким чином автобусний протест переміг расизм на законодавчому рівні, але до про перемогу расизму говорити було ще сильно рано.

1.1.5. Системний расизм

З часів расової сегрегації пройшло вже досить багато років, але расизм ще нікуди не зник. Існує расова дискримінація й сьогодні. Проявляється вона в інституційному расизмі. Навіть сьогодні велика кількість афроамериканців стає об'єктом упередженого ставлення з боку американських правоохоронних органів. Американські поліцейські часто порушують презумпцію невинуватості й більш підозріло ставляться до чорношкірих, ніж до представників білошкірого населення. Прикладом такого ставлення є чисельні випадки порушення громадянських прав афроамериканців правоохоронними органами, судовою системою й громадськими активістами, які нерідко закінчувалися загибеллю чорношкірих.

Одним з таких прикладів є вбивство 17-ти річного [Трејвона Мартіна \[25\]](#) в 2013-му році. Підлітка було застрелено на вулиці по дорозі додому представником так званого «Сусідського Патруля». Чоловіка, що застрелив

Мартіна, звали Джорджем Циммерманом. [Суд виправдав Циммермана \[26\]](#), аргументувавши це тим, що він діяв в рамках закону штату Флоріда, який дозволяв використовувати літальну зброю у випадку, якщо людині загрожує небезпека. Хоча обвинувачення впевнене, що Циммерман вбив Мартіна виключно на підставах расової ненависті, втім Циммерману вдалося уникнути покарання.

[Вбивство Еріка Гарнера \[27\]](#). В 2014-му році 43-річний афроамериканець Ерік Гарнер був задушений поліцейським під час затримання за незаконну торгівлю цигарками поштучно. 11 разів Гарнер сказав фразу «I can't breathe», але працівник поліції відпустив Гарнера тільки після того, як той втратив свідомість. Ерік Гарнер помер в лікарні через годину. Пізніше виявилось, що в нього була бронхіальна астма, а також серцево-судинні вади.

[Вбивство Майкла Брауна \[28\]](#). В тому ж 2014-му році в місті Фергюсон, Штат Міссурі, працівник поліції Даррен Уілсон застрелив 18-ти річного Майкла Брауна. Згідно з джерелами в поліції Майкла Брауна підозрювали в пограбуванні, але фактично контакт поліції й Майкла Брауна ніяк не був пов'язаний з пограбуванням. До цього Майкл не мав проблем з законом. Вбивство Брауна стало причиною масових заворушень в Фергюсоні. Поліція жорстко відповідала на це сльозоточивим газом й гумовими пулями.

Усі ці події стали причинами появи такого руху, як Black Lives Matter. [Black Lives Matter \(BLM\) \[29\]](#) – громадський рух, що виступає проти расизму й насилля в бік чорношкірих з боку окремих людей чи цілих інститутів, особливо інституту поліції. Рух названий в честь хештегу в Твіттері, який в той час набрав популярність на фоні випадків расової дискримінації з боку поліції. BLM був заснований в 2013-му році, але з часом він відійшов на другий план в медіапросторі.

[Вбивство Джорджа Флойда \[30\]](#) в 2020-му році стало причиною відновлення цього руху, який існує й сьогодні і є досить активним. Джордж Флойд, 46-ти річний афроамериканець, якого було вбито в місті Міннеаполісі, штата Міннесота. 25-го травня 2020-го його було затримано через підозру в тому, що він розрахувався в магазині фальшивими банкнотами. [На відео \[31\]](#) можна побачити, як поліція витягла Флойда із авто одягла на нього кайданки й посадила на землю. Після недовгої розмови з працівником поліції Флойд перестав чинити супротив і йому допомогли встати, але під час їх руху до машин Флойд впав після чого один з поліцейських Дерек Шовін поставив коліно на шию Флойда. В результаті цієї ситуації Джорджа Флойда було задушено Декером Шовіном. Дуже показовим є той факт, що Шовін тримав ногу на шиї Флойда приблизно 9.5 хвилин, останню з яких вже після приїзду швидкої допомоги. Вбивство стало причиною масштабних протестів, в яких взяло участь приблизно 17 мільйонів людей.

Системний расизм з боку правоохоронних органів заснований на стереотипі про те, що афроамериканці є джерелом американської злочинності. Та [Згідно з звітами FBI за 2016-й рік\[32\]](#) 52.6% арестів за вбивства й 54.5% за пограбування припадає саме на афроамериканців, але базуючись виключно на цій статистиці співпрацівники поліції відносяться до всіх афроамериканців більш підозріло. Так само через це афроамериканців зупиняють частіше на дорогах.

Згідно з даними [statista.com \[33\]](#) за 2023-й рік поліцією білошкірих було вбито 425, а чорношкірих 229. Так, білих було вбито приблизно в два рази більше, ніж чорношкірих, але згідно з [Voice of America \[34\]](#) загальна кількість білого населення в Сполучених Штатах приблизно 59,8% людей, а афроамериканців приблизно 12,5%, що менше приблизно в 5 разів.

Згідно з результатами соціологічних досліджень від [Pew Research Center](#) [35]:

- а) 84% дорослих чорношкірих вважають, що поліція ставиться несправедливо до чорношкірих.
- б) 63% дорослих білошкірих вважають, що поліція ставиться несправедливо до чорношкірих.
- в) 87% афроамериканців вважає, що система кримінального правосуддя США менш несправедливо ставиться до чорношкірого населення.
- г) 61% білошкірих вважає, що система кримінального правосуддя США ставиться до чорношкірих менш справедливо.
- г) 59% чорношкірих чоловіків вважає, що поліція затримувала їх несправедливо.
- д) 31% чорношкірих вважає, що поліція затримувала їх несправедливо.

Таким чином можна побачити, що проблема системного расизму стосується в першу чергу саме чорношкірих чоловіків. В свою чергу це створює зворотню реакцію. Велика частина афроамериканців, що стикаються з несправедливістю з боку державних органів відчують реальну образу, через що вони можуть розлютися на державу й суспільство, відповідаючи йому реальними злочинами, в тому числі й насильницькими.

1.1.6 Побутовий расизм

Окрім расизму з боку правоохоронних органів в Сполучених Штатах зберігається проблема расизму в повсякденній комунікації між людьми. Велика кількість людей має расистські упередження стосовно певних етнічних груп. Афроамериканська частина населення це відчуває. Таким чином за результатами опитування серед афроамериканців від [The Washington Post](#) [36] в 2023-му році:

- а) 51% опитаних афроамериканців вважає, що проблема расизму сьогодні більш посилена.
- б) 37% опитаних вважає, що проблема расизму не змінилася.
- в) 11% вважає, що ситуація з расизмом покращилася.
- г) 2% утримались від відповіді
- г) 69% афроамериканців вважає, що сьогодні бути чорношкірим підлітком більш небезпечно, ніж раніше
- д) 25% афроамериканців вважає, що сьогодні бути чорношкірим підлітком так само небезпечно, як і раніше
- е) 4% опитаних афроамериканців вважають, що сьогодні чорношкірим підлітком буки менш небезпечно, ніж раніше.

Майже 6 з 10-ти дорослих чорношкірих кажуть, що вони дещо чи сильно знепокоєні тим, що на них чи їх близьких людей можуть напасти через те, що вони чорношкірі.

13-го квітня 2023-го року в Канзас-Сіті, штат Міссурі, 84-х річний власник будинку Ендрю Лестер вистрілив в 16-ти річного чорношкірого підлітка [Ральфа Ярла \[37\]](#). Хлопець хотів забрати своїх братів та сестер, але помилився адресою після чого Лестер вистрілив Ярлу в голову.

За результатами соціологічного дослідження [The Washington Post](#):

- а) 85% афроамериканців вважають, що цей випадок – результат проблеми расизму в суспільстві.
- б) 13% афроамериканців вважає, що цей випадок є окремим інцидентом, що не пов'язаний із соціальною проблемою расизму.

- в) 2% афроамериканців утрималися від відповіді
- г) 54% білошкірих вважає, що цей випадок є результатом проблеми расизму в суспільстві.
- г) 45% білошкірих вважає, що цей випадок не пов'язаний з расизмом
- д) 2% білошкірих утрималися від відповіді
- е) 78% латиноамериканців вважає, що цей випадок є результатом проблеми расизму в суспільстві
- є) 21% латиноамериканців вважає, що цей випадок не пов'язаний з расизмом.
- ж) 1% латиноамериканців утримався.

Також згідно з цими дослідженнями:

- з) 17% опитаних афроамериканців вважає, що біла частина населення в достатній мірі довіряє афроамериканцям.
- и) 80% афроамериканців вважає, що біла частина населення недостатньо довіряє чорношкірим.
- і) 44% білошкірих вважає, що біла частина населення в достатній мірі довіряє афроамериканців.
- ї) 54% білошкірих вважає, що біла частина населення недостатньо довіряє чорношкірим.
- й) 78% афроамериканців вважають, що вони недостатньо довіряють білошкірій частині населення.
- к) 70% білошкірих вважає, що афроамериканці недостатньо довіряють білій частині населення.

Таким чином можна побачити, що в американському суспільстві афроамериканці вважають, що проблема расизму в суспільстві існує, а біла частина населення в більшості згодна з позицією афроамериканців, але також відчуває недовіру від афроамериканців у свій бік. Результати цих досліджень є досить показовими й говорять про те, що не дивлячись на те, що в Америці було на законодавчому рівні відмінено усю расову дискримінацію, але суспільство ще не готове прийняти расове рівноправ'я й розмаїття як факт. Представники етнічних меншин стають об'єктом расової дискримінації як з боку правоохоронних органів, так з боку системи юстиції, так з боку звичайного американського населення.

В цілому зазначимо, що усталеною серед фахівців з питань расизму є думка про те, що для сучасного світу є характерними три головні форми расизму .

По-перше, це збереження в тому чи іншому вигляді «класичного расизму». Цей різновид расизму базується на доктрині вищості білої раси, передусім в інтелектуальному та моральному сенсі. На інституціональному рівні він втілюється у практику сегрегації (відмежування) та дискримінації представників «нижчої» раси». «Класичний расизм» розвивався протягом усього періоду європейського колоніалізму і його метою було позбавити населення колоній тих прав, які мали завойовники. Саме ці ідеї були використані, щоб виправдати винищення корінного населення Американського та Австралійського континентів, рабський стан американських негрів, а після відміни рабства – їхнє відмежування від білих за місцем проживання, навчання, шлюбами, користуванням транспортними засобами, закладами культури тощо. Расові ідеї були взяті на озброєння нацистською Німеччиною для остаточного вирішення «єврейського питання» шляхом повного винищення єврейського населення Європи. І хоча в останні декілька десятиріч «класичний расизм» практично втратив свій вплив, а ідея вищості білої раси, яка базувалася, перш за все, на

біологічних аргументах, остаточно дискредитувала себе, і більшість білих американців сьогодні сприймають та сповідують загальні принципи расового рівноправ'я, тим не менш, досягнення повного рівноправ'я ще не є реалією. Тож расизм не зникає, а набуває нових, більш «витончених» форм.

Так, після Другої світової війни у США та Європі на фоні суспільного засудження расової дискримінації набуває розвитку прихована форма расизму, яка одержала назву «символічний расизм», або «сучасний расизм». Його прибічники не сприймають ідею існування «вищих» та «нижчих» рас, однак вважають несправедливою практику підтримки з боку держави «вразливих» верств населення, до яких, як правило, належать расові, меншинні, іммігрантські групи. Вони, на думку символічних расистів, не докладають власних зусиль, щоб подолати своє підлегле становище у суспільстві, бідність та життєву невлаштованість. Однак насправді за цими аргументами – побоювання втрати більшістю свого домінуючого положення в державі, небажання конкурувати на рівних з представниками раніше дискримінованих груп.

Іншою витонченою формою расизму є така форма расистських забобонів, як «расизм – антипатія» або «аверсивний расизм» (від фр. *avers* – лицевий бік монети). Ті, хто його сповідує, впевнені в справедливості і необхідності расової рівності, але не можуть позбавитись негативних почуттів та упереджень щодо представників інших рас та етнічних груп. Це расизм без будь-якої аргументації та виправдання. Він зводиться до прагнення уникнути будь-яких контактів з представниками інших рас та етнічних меншин в усіх можливих обставинах і ситуаціях. Сьогодні це найбільш поширена форма упереджень.

Деякі автори вважають за доцільне виокремити ще одну позицію щодо расових упереджень. Це «антирасизм за розрахунком» – система поглядів, властивих вищим, освіченим верствам суспільства, які здатні навіть здійснювати протекцію особам іншої раси, керуючись при цьому прагненням підвищення

своєї самооцінки або оцінки з боку оточення. У приватній сфері вони намагаються обійтися без дружніх стосунків з представниками меншин.

Розмежування між класичним та символічним расизмом, расизмом – антипатією може використовуватися не тільки при аналізові власне расистських установок. Ця класифікація виявилася добре «працюючою» при аналізові антиіммігрантських настроїв у сучасній Європі. Може вона застосовуватися й при вивченні форм прояву інших упереджень та забобонів.

Якщо ж керуватися тими принципами розмежування понять, що наводилися вище, то «символічний» або ж «новий» расизм з його налаштованістю на збереження нерівного статусу расових груп може бути одним із прикладів забобонів. Расизм-антипатію, мабуть, можна розглядати як найбільш типову форму існування упереджень. [38]

1.2. Соціологічні теорії расизму

Расизм - складне явище, яке досліджували й продовжують досліджувати й сьогодні різні соціологи. В цій роботі пропоную розглянути п'ять соціологічних теорій, які допоможуть дослідити феномен расизму.

Теорія функціоналізму. Ця соціологічна теорія пояснює, яким чином різні елементи суспільства сприяють загальній стабільності функціонування всього суспільства. На перший погляд можна подумати, що расизм є проблемою, що не може позитивно впливати на суспільство, однак функціоналісти можуть розглядати як функції, так й дисфункції, що спричинені расовою нерівністю. До певних груп населення функціями расизму може бути виправдання експлуатації рабської праці домінуючими групами. Ми вже встигли розглянути деякі расові теорії на кшталт теорії полігенізму. Ці теорії пояснюють й виправдовують експлуатацію рабської праці, яка на той час була дуже важливою для економіки багатьох держав, включно з США. Ці теорії визначають інші раси

неповноцінними, що морально виправдовує їх дискримінацію. Хоча рабство і є негуманною практикою, але варто все ж зазначити, що економіка південних штатів Америки повністю залежала від плантацій й рабської сили. За словами Роберта Мертона певні функції соціальних інститутів мають на меті отримання сприятливих результатів. Приховані функції, що не були передбаченими, також несуть в собі позитивний результат. Наприклад, програми обміну студентами окрім того, що допомагають своїм студентам отримати новий досвід за межами країни, також дають змогу громадянам країни отримати досвід спілкування з мігрантами з інших країн, що може зменшити кількість расових упереджень в суспільстві.

Дисфункція є шкідливим результатом роботи інститутів. Наприклад, політика Нью-Йорку «зупини й обшукай» мала на меті дати змогу поліції попереджувати правопорушення, але ця політика призвела до аномальної кількості затримань афроамериканців й латиноамериканців. В свою чергу серед населення почав зростати рівень недовіри правоохоронним органам, що також є дисфункцією. Через це така політика була визнана антиконституційною. Ще однією дисфункцією расизму є те, що етнічні меншини з різних причин не можуть реалізувати себе належним чином. Наприклад, політика расової сегрегації свого часу призвела до того, що велика кількість талановитих представників етнічних меншин не могли реалізувати себе й забезпечити гідну освіту й майбутнє своїм дітям, що також є одною з причин високого рівня злочинності серед афроамериканців сьогодні.

Теорія конфліктів. Згідно з цією теорією різні групи конкурують одна з одною за обмежені ресурси, що призводить до їх нерівності. Згідно з цією теорією існує домінуюча група (біле населення), яка конкурує з іншими групами. Теорія конфліктів пояснює це протистояння. Після відміни рабства в США чорношкірі почали отримувати більше прав, що не подобалося значній кількості білого

населення. Це стало причиною законів Джима Кроу, які обмежували права чорношкірих. Наприклад такі закони забороняли афроамериканців поступатися місцем білим, що в свою чергу призвело до автобусного протесту в Монтгомері 1955-1956.

В своїй теорії розколу ринку праці теоретик конфліктів Една Боначич запропонувала [39], що етнічне протистояння часто має економічну основу, оскільки власникам підприємств є вигідним сплачувати меншу заробітну платню представникам етнічних меншин. Однак варто зазначити, що з більшою ймовірністю це призведе до обурення та антагонізму між групами робітників, які належить до домінуючого етносу та етнічних меншин. Таким чином можна пояснити протистояння робітничого класу США й нелегальних латиноамериканських мігрантів у конкуренції за робочі місця.

Символічний інтеракціонізм. Згідно з цією теорією раса й етнічна приналежність мають певні символи, що формують ідентичність. Багато інтеракціоністів вважають, що расизм є формою нетерпимості не до самої раси, а до символів, що раса в собі несе. Герберт Блюмер [40] припустив, що расистські упередження формуються через взаємодію між членами домінуючої групи. Наприклад, людина що формує свої расистські упередження через ЗМІ чи поп-культуру, які ґрунтуються на символах, що там зображені. Таким чином в людині формується стереотип про те, що всі африканці люблять KFC, баскетбол, хіп-хоп й схильні до злочинності. Також варто зазначити, що й самі представники рас формують свою ідентичність з урахуванням їхньої раси й також застосовують до себе певні символи. Наприклад, афроамериканець, що знаходиться в оточенні афроамериканців, які мають певні культурні відмінності на кшталт стилю мови, з більшою ймовірністю буде приймати ці особливості.

Теорія перетину. Цю теорію запропонувала Патрісія Хілл Коллінз [41]. Згідно з цією теорією ми не можемо досліджувати проблеми рас, відокремивши їх від статі, класу, сексуальної орієнтації, віку й тому подібне. Наприклад, молоді чорношкірі чоловіки в США з більшою ймовірністю стають об'єктом недовіри з боку правоохоронних органів. Також якщо мова йде про афроамериканця з високим матеріальним статком, то він з меншою ймовірністю стане об'єктом расової дискримінації. Таким чином розглядаючи проблему расизму ми так чи інакше будемо стикатися з проблемами капіталізму, сексизму, ейджизму, гомофобії й іншим.

Критична теорія рас [42]. Це академічний підхід, який який досліджує, як расові та расистські ідеї й практики впливають на суспільство й інститути. Основні положення цієї теорії:

- а) Расизм є природнім явищем.
- б) Конвергенція інтересів. Підлаштування під інтереси домінуючої групи
- в) Соціальна конструкція раси. Раса є не стільки біологічним, скільки соціальним явищем. Таким чином расові категорії не є об'єктивними, але вони мають реальні наслідки через правові й соціальні практики.
- г) Інтерсекційність. Критична теорія рас часто включає аналіз взаємозв'язку раси й статі, класу, сексуальної орієнтації й тому подібне.
- г) Наративи й персональні історії. Складається з історій конкретних людей, що стали об'єктом расової дискримінації.
- д) Досягнення справедливості. Критична теорія рас окрім теорії також пропонує методи вирішення расової нерівності.

Расизм не є аберацийним явищем, тому він так чи інакше, але буде присутній в наших соціальних структурах. Таким чином формується певна

ієрархія, де біла еліта отримує матеріальні переваги, а білий робітничий клас отримує психологічне відчуття значущості. Наприклад, расова сегрегація була впроваджена в громадському транспорті, щоб виділити біле населення як привілейовану групу, але коли така практика почала приносити матеріальні збитки через автобусний протест, її було припинено. Расові категорії є суб'єктивними й не заснованими на фактах. [43]

Висновки до розділу 1

Представлений у розділі аналіз історичної ретроспективи становлення та розвитку расизму як ідеології та політичної практики, дозволяє зрозуміти особливості прояву расизму у сучасному світі, проаналізувати нові приховані форми расизму, які виникають за нових обставин.

У розділі розглянуто різні соціологічні теорії до вивчення расизму, які не протистоять, а доповнюють одна одну, роблячи аналіз расизму більш багатовимірним, системним, з урахуванням різноманітних факторів впливу. Актуальний у контексті дослідження проявів мови расизму у ЗМІ конструктивістський погляд на расизм як актуальне соціальне явище дозволяє визначити його як протиставлення інсайдерів та аутсайдерів таким чином, що цю протистояння більшою мірою пов'язане з Іншими у цій опозиції, тобто категорія Ми фактично розчиняється в дискурсі і зникає. Расизм фактично уявляє собою дії, що здійснюються за допомогою розмови, в основі яких лежить влада визначати “Інших”, створювати “Їхню” ідентичність на тлі або в “тіні” “Нашої” ідентичності. Медіа в цьому сенсі пропонує різні сюжетні контексти (спорт, музичні змагання, новини про правопорушення чи культурні аномалії тощо), в яких за допомогою ідей про «расу» та «етнічність» домінують грубі узагальнення стосовно аутсайдерів. І ці узагальнення опосередковано стають способами

прославлення внутрішньогрупової ідентичності. Іноді самі контексти можуть відходити на другий план, тоді як на авансцену виходить символічна функція расизму, пов'язана з ідентичністю, що актуалізуються саме на тлі протистояння з Іншими.

РОЗДІЛ 2. ПРОЯВИ РАСИЗМУ В МЕДІА ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ

2.1 Прояви расизму в Україні: повсякденний і медійний контексти

Деякі люди вважають, що в Україні немає расизму через те, що в українському інформаційному просторі не часто можна помітити расові скандали, але в реальності це не так. В Україні також існує проблема расизму. Згідно з результатами дослідження КМІС за 2018-й рік:

- а) 40.67% опитаних українців не пускали би ромів в Україну.
- б) 22,77% опитаних українців не пускали би арабів в Україну
- в) 20,57% опитаних українців не пускали би африканців в країну.

Дуже показовим є [дослідження КМІС за 2023-й рік \[44\]](#), що дозволяє нам побачити динаміку ксенофобських настанов українського населення:

- а) 29.9% опитаних українців не пускали би ромів в Україну.
- б) араби не присутні в цьому дослідженні.
- в) 23.1% опитаних українців не пускали би африканців в Україну.

Хоча ситуація з ромами покращилася, але упередженість до ромів в українському суспільстві продовжує знаходитися на значному рівні. Майже третина опитаних не пускала би ромів в Україну й це все ще є досить показовим прикладом. Результати опитування щодо упереджень до африканців навпаки дещо погіршилися і майже четвертина опитаних виразила ксенофобські настрої щодо цієї категорії.

Ці цифри показують, що проблема расизму в Україні існує й вона досить серйозна, враховуючи той факт, що в Україні расове розмаїття менше, ніж в Сполучених Штатах Америки. Для того, щоб дослідити ставлення до представників етнічних меншин, варто проаналізувати українські медіа на

предмет мови ворожнечі. Для цього ми обрали декілька медійних текстів, виступів політиків та висловлювань інфлюенсерів. Головним методом дослідження є дискурс-аналіз. Річ у тому, що мова ворожнечі й відверто расистські висловлювання вважаються неприйнятними з точки зору журналістської етики, а також можуть стати причиною серйозних скандалів, тому часто спікер може завуалювати мову расизму, уникаючи серйозних образ або маскуючи їх в підтексті. Завдяки дискурс-аналізу можна аналізувати не тільки текст, а й контекст, що дає змогу виявити не тільки відкриті прояви расизму, а й скриті його прояви. Саме тому варто проаналізувати українські та світові медіа на предмет відкритої чи скритої расової дискримінації.

Одним з перших дослідників, хто почав звертатися до теми ЗМІ у розповсюдженні расизму, став Т.А. ван Дейк, один з ключових спеціалістів в галузі критичного дискурс-аналізу [45]

Ще в 1980 році він почав дослідницький проект, присвячений дискурсу та расизму. В книзі «Расизм і друкарство» (1991) він описує, як засоби комунікації стають частиною тих чи інших ідеологій, які відтворюються. Найулюбленіший жанр для аналізу – новини. В більшості робіт ван Дейка, заснованих на вивченні текстів сучасних ЗМІ, зустрічається три ключових слова – дискурс, ідеологія, расизм. Він використовує в якості інструмента аналізу медіадискурсу дихотомію «Ми-Вони» («Наші-Інші»), в рамках яких і відбувається більшість серйозних конфліктів.

У статті «Мас-медіа сьогодні: дискурси домінування або дискурси багатомайття» ван Дейк аналізує роль ЗМІ, виявляючи докорінні трансформації в політичному та медійному дискурсах, які відбулися у 1980-1990 х роках.

Результати дослідження фактів дозволяють ван Дейку зробити висновок, що показове слідування офіційній ідеології толерантності, що пропагується

національними конституціями і хартіями міжнародних організацій, не заперечує того, що більшість ЗМІ були і залишаються органами відтворення стереотипів та упереджень проти «Інших».

Таким чином ЗМІ допомагають створювати «консенсус», який політики інтерпретують як суспільне обурення і тим самим виправдовують легітимацію жорстких обмежень. Відповідно домінантний метафоричний дискурс західних політиків в ЗМІ ототожнює бідний Південь з небезпекою іноземного вторгнення і лякаючою хвилею, яка поглине Південь.

Замість висвітлення Своїх ЗМІ надають перевагу темі новин, пов'язаної з реальними і уявними злочинами молоді, що проживають в іноземних кварталах і обговорюють їх в категоріях девіації та культурної аномалії. Таким чином ЗМІ в будь-якій соціальній і політичній ситуації підтримують владу і роблять внесок в закріплення гегемонії країн Заходу і неоліберального домінування на економічних ринках.

Расизм та етноцентризм належать, з точки зору ван Дейка, до соціально-культурних ідеологій. Більшість ЗМІ ідуть у фарватері еліт і популяризації форм обурення «Інших» і часто лише загострюють процес. Імігранти, біженці, етнічні меншини асоціюються з соціально-економічними та культурними загрозами, аномальною поведінкою, злочинністю та насиллям. Пояснення цієї стурбованості слід шукати не в економічних реаліях, а в ідеологічних схемах, які створюються політиками і ЗМІ для того, щоб списати всі хвороби суспільства на «Інших».

Для маніпуляції суспільною думкою еліти застосовують наступні дискурс стратегії [46]:

- Поляризація, розділення на «Наших» та «Інших».
- Концентрація уваги на соціально-економічних та культурних проблемах, викликаних Іншими, і перекладання провини на них.
- Переважне висвітлення обмеженого кола негативних тем, пов'язаних з Іншими (безробіття, дефіцит житла, соціальна дезінтеграція)
- Надання доступу до ЗМІ здебільшого представникам білої раси
- Позитивна самопрезентація «добрі справи «Ми» робимо для «Них»»
- Критичне ставлення до політкоректності і неприйняття більшості конкретних дій з установки етнічного рівноправ'я
- Заперечення фактів прояву расизму і негативного ставлення до заходів із зменшення дискримінації.

За основу у роботі обрано схему дискурс-аналізу Феркло і Водак, але у дещо модернізованому вигляді. Для аналізу виділено 5 основних характеристик, які дозволять ефективно дослідити тексти на предмет расизму. Перший – позиціонування. До нього можна віднести номінації певних груп, учасників події чи сторін конфлікту. Виділивши ці елементи тексту можна зрозуміти як відноситься спікер до цих груп, чи проявляє він расизм по відношенню до них через неправильну номінацію цих груп або протиставляє він декілька груп одна одній. Друга характеристика – аргументативні стратегії. За допомогою аналізу аргументативних стратегій можна виявити те, як спікер пояснює свою позицію, а також виявити в ній слабкі позиції. В оригінальній схемі емоції були об'єднані в одну характеристику дискурсу, але ми вирішили розділити її на позитивні й негативні емоції. До позитивних емоцій відносяться усі фрагменти тексту, що мають певне позитивне емоційне забарвлення з приводу певної події чи групи. Ця характеристика дозволить виявити позитивне ставлення спікера до певних груп чи подій що відбуваються з цими групами. Негативні емоції є четвертою характеристикою. Через негативні емоції – висловлювання з негативним

емоційним забарвленням - можна виявити негативне ставлення до певних груп чи подій, що з ними відбуваються. Через цю характеристику можна буде виявити особисте ставлення спікера до певних етнічних груп й виявити расистські настрої самого спікера. Останньою характеристикою є метафори. Це будь-які слова чи вирази, що використані в переносному значенні з метою описати певну подію або дискримінувати окрему етнічну групу.

Для аналізу медіа сюжетів на предмет мови расизму у вітчизняних медіа ми обрали один з найпопулярніших телеканалів національного телебачення – ICTV, а саме його інтернет-версію.

Новина з офіційного [сайту ICTV \[47\]](#) про конфлікт між київськими комунальниками й азербайджанцями, що працювали на ринку, є прикладом виразу мови расизму. Застосування дискурс-аналізу дозволило виділити наступні індикатори (див. табл.2.1.)

Таблиця 2.1

Характеристика дискурсу	Індикатори
Позиціювання	Кавказці, базарники, торгівці, українці, комунальники, працівники «Київводоканалу», Азербайджан.
Аргументативні стратегії	Комунальники приїхали лагодити прорив труби Кавказці побили комунальників.
Позитивні емоції	
Негативні емоції	
метафори	Сонячний Азербайджан Тож, кавказці із кулаками стали пояснювати українцям основи ринкової економіки

Конфлікт стався через те, що комунальники почали рити котлован біля лотків, чим на думку підприємців відлякували клієнтів. В ході конфлікту почалася бійка. Відсутність емоційних ознак в тексті може створити враження того, що мета новини – лише висвітлення певних подій без симпатій до конкретної сторони, але в даному тексті існують очевидні ознаки расових упереджень.

Перше, що можна побачити – акцент на національності фігурантів правопорушення. Досить довго серед соціологів йдуть дискусії на тему того, чи варто вказувати етнічну приналежність правопорушника. На думку деяких спікерів той факт, що ЗМІ вказують національність правопорушника, сприяють формуванню певних стереотипів в свідомості аудиторії. Таким чином після перегляду даної новини, в читача може сформуватися упереджене ставлення до кавказців й стереотип про те, що всі вони є агресивними й схильними до насилля. Одразу варто зауважити, що я засуджую силові методи вирішення конфліктів. Жодна людина не має права використовувати насилля проти інших, окрім як для самозахисту в межах чинного законодавства. В разі, якщо комунальники заважали підприємцям працювати, вони мали звернутися до відповідних органів й, за необхідності, відстоювати свої права в суді, але вони вдалися до насилля, що безумовно є неприйнятним.

Другий аспект, на який варто звернути увагу – слово «базарники». Слово «базарник» має зневажливу семантику, яка в значної частини аудиторії може визвати асоціації з гендлярком, баришником чи спекулянтком. Існує велика кількість синонімів без очевидних проявів зневаги: торговець, продавець, бізнесмен, підприємець, ринковий продавець, реалізатор й тому подібні, але автори цього тексту вирішили використати саме це слово, що може вказувати на їх зневажливе ставлення як мінімум до цих, а як максимум до усіх підприємців, що працюють на ринку. Зневажливе ставлення до малого бізнесу – спадок

соціалістичного типу мислення, коли приватний бізнес вважався злочинною й маргінальною діяльністю. Сьогодні підприємство – респектабельний рід діяльності, який не тільки сплачує податки, а й створює додаткову вартість, створює робочі місця і фактично є основою ефективної економіки держави. ICTV словом «базарник» фактично демонструє свою зневагу до малого бізнесу. Наступним чином питання визиває словосполучення «сонячний Азербайджан». Доцільність слова «сонячний» в тексті залишається незрозумілою. Таким чином можна зрозуміти, що автор тексту використовує слово «сонячний» з сарказмом, натякаючи на те, що агресія конкретно цих людей, не ознака того, що конкретно ці азербайджанці мають проблеми з контролем гніву, а усі азербайджанці агресивні й схильні до насилля. Наступним чином ICTV використовує фразу: «тож, кавказці із кулаками стали пояснювати українцям основи ринкової економіки». Перше в цьому реченні, що можна вважати проявом мови ворожнечі – створення опозиції українці/кавказці. Справа в тому, що в більшості своїй цю новину прочитають українці. Усі люди, схильні вважати себе частиною певної групи, в даному випадку більшість читачів, ймовірно, асоціюють себе з українцями. Таким чином свідоме поділення суб'єктів новин на «своїх» та «чужих» формує в свідомості читачів думку про те, що кавказці є поганими через те, що нападають на українців, хоча фактично це може бути окремий інцидент, що ніяк не демонструє ненависть кавказцями українців. Автор тексту висвітлює ситуацію не як акт правопорушення, а як акт протистояння своїх та чужих. Також в цьому реченні є метафора «з кулаками пояснювати основи ринкової економіки». Ця метафора має саркастичну семантику й може бути меседжем про те, що усі кавказці вирішують економічні проблеми бійкою, що також є сприяттям формуванню відповідних стереотипів про кавказців. Таким чином ICTV замість того, щоб засудити конкретний прояв агресії й сам факт використання насилля для вирішення конфліктів, формує в свідомості своєї аудиторії, що «кавказці приїхали в Україну, щоб бити українців.»

Таблиця 2.2

Характеристика дискурсу	Індикатори
Позиціювання	Чоловік, приїжджі, африканці, водій-африканець, співплемінники, білі, громадянин України, наш громадянин, наш співгромадянин, поліціанти, представники сонячного континенту
Аргументативні стратегії	Чоловік попросив приїзжих африканців зробити музику в автівці тихіше, бо ніч на дворі африканці вирішили... ПЕРЕЇХАТИ чоловіка! затримали водія-африканця, який вів себе найагресивніше, кричав "f*ck Ukraine, f*ck everybody!" Плюс, у нього перевищена норма алкоголю в крові. Його співплемінники звинувачують поліцію в расизмі, бо білих не затримали. провина, на мій погляд, все ж більша у представників сонячного континенту.
Позитивні емоції	Будуть знати, як треба себе поводити,
Негативні емоції	Одразу ж зазначу, що зробив він це в не дуже вихованій формі, так би мовити. африканці вирішили... ПЕРЕЇХАТИ чоловіка!
метафори	Сонячний континент

Наступний текст (див. табл. 2.2.) – пост в Facebook медіааналітика, блогера й журналіста Назара Приходька про ситуацію, що сталася в Києві у 2019-му році. Це інцидент, в якому африканці слухали гучно музику в своєму авто. Українець зробив зауваження африканцям, після чого почався конфлікт, а потім й бійка. Наразі Приходько видалив пост зі свого профілю, але скріншот публікації залишився в новині на сайті [«За Лаштунками» \[48\]](#).

Перше, на що варто звернути увагу – поділення фігурантів конфлікту на «своїх» та «чужих». Автор використовує такі номінації, як «наш співгромадянин» й «приїжджі». Таким чином автор чітко асоціює українців зі «своїми», а

африканців з «чужими». Наступним чином варто зазначити, що конкретним проявом стереотипного мислення є слово «співплемінники». Так, в деяких країнах Африки, наприклад в Нігерії, існують певні народності (Ігбо, Хауса, Йоруба, Фульбе й т.д.). В кожній з цих народностей є свої культурні особливості й мова, але в сучасному світі через вплив глобальної культури різницю між ними людині, чиє оточення не складається з представників однієї чи декількох народностей, майже неможливо. Сильніше акцентує це культурне зближення між народами колоніальне минуле, що залишило значний культурний відбиток Британії чи Франції. За межами країни африканці схильні кооперуватися, при чому досить часто за принципом одного громадянства, однієї мови, одного кольору шкіри чи проста за принципом того, що вони є мігрантами. Таким чином цілком ймовірно, що ці африканці могли не бути представниками різних народностей, але автор назвав їх співплемінниками, хоча в нього немає достовірної інформації про те, що вони є представниками однієї народності. Таким чином слово «співплемінники» відсилає нас на плем'я, одну з найстаріших форм організації людей. Отже можна припустити, що автор натякає на низький рівень розвитку африканців, бо вони все ще практикують родоплемінний лад, що некоректно проектувати на усіх африканців. Таким чином Назар Приходько розповсюджує стереотип про те, що африканці живуть племенами, що не є достовірним в повній мірі.

Автор каже про те, що українець попросив зробити музику тихіше, бо вже пізно й люди хочуть відпочивати, але наступним чином зазначає, що він зробив це в досить грубій формі, що говорить про те, що фактично українець був ініціатором конфлікту. Ми точно не знаємо, що саме сказав українець африканцям. Можливо це були відверті расистські образи, що можна було б розцінювати як відверту провокацію й ескалацію конфлікту. Цілком ймовірно, що конфлікту вдалося би уникнути, якщо б українець попросив спокійно й

ввічливо зробити музику тихіше. Наступним чином автор наводить аргументи, чому африканці неправі в цій ситуації. Він каже, що африканці вирішили переїхати чоловіка. Говорить він це з наголосом, про це кажуть три крапки, що мають означати певну паузу для створення акценту на слові «ПЕРЕЇХАТИ» й безпосередньо саме слово, що написано великими літерами. Таким чином видно, що автора дуже бентежить ця подія. Очевидно, що африканці в жодному разі не мали це робити. По-перше це спроба фізичного насилля, що є кримінальним правопорушенням, а по-друге це в цілому є небезпечною дією, яка могла б завдати українцю серйозних травм чи навіть вбити його. Очевидно, що африканці мали б виконати вимогу закону про заборону шуму з 22:00 й до 08:00, але могли б зробити закономірне зауваження українцю про неприпустимість такого спілкування з людьми. Далі Приходько каже, що водія затримали й він вів себе найагресивніше, а також в нього був перевищений рівень алкоголю в крові. Він кричав нецензурні образи на адресу України й всіх українців. Керування авто в нетверезому стані є неприпустимим, усі люди зобов'язані дотримуватися законів України. Також неприпустимими є нецензурні вирази в бік України. Якщо африканець вважає, що проти нього коять протиправні чи несправедливі дії, то він мав оскаржити їх згідно із чинними законами, а також це не означає, що усі українці бажають йому зла. Також автор каже, що його друзі звинуватили працівників поліції в расизмі, бо українців не затримали й цей аргумент має сенс. Якщо українці були учасниками бійки, то вони також мали бути затримані для подальшого розгляду події. Якщо не було відповідних доказів, наприклад матеріали з камер відеоспостереження чи повністю знята подія очевидцями, то поліція мала б затримати всіх. Наступним чином автор каже, що українець міг би більш м'яко попросити зробити музику тихіше, але більша провина все ж таки на африканцях, а далі цитата: «будуть знати, як треба себе поводити». Таким чином автор засуджує насилля в бік українців, але виправдовує насилля в бік африканців. Якщо навіть відокремити расову тему, то автор мав би засудити

насилля в цілому. Він мав би засудити африканців, що порушують закон про заборону шуму, а також інші їх протиправні чи просто неприпустимі дії (спробу переїхати людину, керування транспортним засобом в нетверезому стані, бійку й образу усіх українців), але так само він мав би засудити українця, що також провокував африканців на конфлікт, після чого розбив вікно машини (нанесення шкоди приватній власності), також почав застосовувати насилля в бік африканців. Фраза «будуть знати, як треба себе поводити» дає змогу читачеві зрозуміти, що автор підтримує застосування насилля для вирішення конфліктів, принаймні в даній ситуації.

Таким чином можна зробити висновок, що цей текст містить ознаки упередженого ставлення до африканців, а також ознаки мови ворожнечі. Цілком ймовірно, що його аудиторія після того, як прочитає цей пост, зробить неправильні висновки з цієї ситуації й замість того, щоб засудити конкретну агресивну й протиправну поведінку окремих людей, сформує певний стереотип про те, що усі африканці є агресивними й потенційними правопорушниками, що не відповідає дійсності. Можливо саме через критику про расизм Назар Приходько видалив цей пост зі своєї сторінки у Facebook.

Таблиця 2.3

Характеристика дискурсу	Індикатори
Позиціювання	Країни Європи, Україна, далека Африка, людина, яка до їхньої раси не належить
Аргументативні стратегії	побачать, що Україну представляє людина, яка не є, умовно кажучи, їхньою... Навіть до їхньої раси не належить Так укоріниться думка, що Україну не можна приймати в Євросоюз, бо це десь... Україна в далекій Африці

Продовження таблиці 2.3.	
Позитивні емоції	
Негативні емоції	
метафори	

Проаналізуємо висловлювання з [інтерв'ю \[49\]](#) (таймкод 1:03:43) українського народного депутату Верховної Ради сьомого скликання від партії «Свобода» Юрія Сиротюка (див. табл. 2.3). В своєму висловлюванні він критикує ідею того, щоб Гайтана представляла Україну на Євробаченні 2012-го року. На його думку, представник іншої раси, у випадку з Гайтаною представник африканської раси, не має представляти Україну, бо тоді в країнах Європейського Союзу укоріниться думка про те, що Україна це «десь в далекій Африці», тому її не можна брати до Європейського Союзу.

Перше, на що варто звернути увагу – те, що Сиротюк розділяє людей за расовою ознакою. На його думку, якщо людина є представником іншої раси, то вона є представником іншої країни, тому не може представляти Україну на світовій арені. Це є проявом расизму й нерозумінням основ Конституції України. Згідно з 24-тою статтею Конституції України: усі громадяни мають рівні права та обов'язки та є рівними перед законом. Не може бути обмежень чи привілеїв за ознаками раси, кольору шкіри, статі, політичних чи релігійних переконань, етнічного чи соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками. Таким чином, якщо Гайтана мала достатні навички у виконанні пісень, то вона мала усі права на те, щоб представляти Україну. Також таке висловлювання про те, що представники країн Європейського Союзу не приймуть через це Україну в Європейський Союз, говорить про нерозуміння базових принципів Євросоюзу та європейських

цінностей. Згідно з 14-тою статтею [Європейської конвенції з прав людини \[50\]](#) забороняється будь-яка дискримінація за ознакою раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, майнового стану, соціального походження та іншими ознаками. Таким чином для України той факт, що на Євробаченні її представляла жінка іншої раси, означає, що Україна поважає 14-ту статтю Європейської конвенції з прав людини.

Юрій Сиротюк так і не вибачився перед Гайтаною за свої расистські висловлювання. Він заявив, що його слова були перекручені, хоча в даній роботі була наведена його цитата, де він своїм голосом робить цю заяву. Таким чином можна зробити висновок, що вислів Юрія Сиротюка несе виключно расистський характер, що суперечить базовим положенням Конституції України та європейським цінностям взагалі. Це є досить показовим, бо він як депутат має безпосередній доступ до політичних рішень, які впливають на етнічні групи, а його заява безпосередньо дискредитує африканців.

Таблиця 2.4

Характеристика дискурсу	Індикатори
Позиціонування	Цигани, особи ромської статі, поліція
Аргументативні стратегії	Ми вже бус давали. Вивезли їх на Закарпаття До наступного вівторка маєте вирішити цю проблему. Другу ходку зробити.
Позитивні емоції	
Негативні емоції	Чому не запакували і не вивезли? Що значить відмовилися?
метафори	

Наступний текст – [доручення \[51\]](#), що зробив міський голова Івано-Франківська Руслан Марцінків правоохоронцям (див. табл.2.4.). В своєму дорученні він наказав поліції силоміць вивести ромів з Івано-Франківська на Закарпаття. Він дивується тому, що його доручення не було виконано належним чином й роми повернулися до своїх домівок. Він наказав поліції вивести ромів до Закарпаття, а у разі відмови «запакувати».

Перше, на що варто звернути увагу – Руслан Марцінків дозволив собі назвати представників етнічної групи ромів циганами. Слово [«цигани» \[52\]](#) несе в собі образливий й ксенофобський підтекст, який не означає безпосередньо етнічну групу. Слово циган пішло від давньогрецького слова «атцинганос», яким позначали представників християнської секти у Візантії, що займалися вуличною магією та гаданням. Через те, що свого часу значна кількість ромів займалася схожою діяльністю, за ними закріпилося це слово, однак називати усіх ромів циганами – некоректно. Таким чином на Першому всесвітньому ромському конгресі в Лондоні у 1971-му році було прийнято рішення про те, що ця етнічна група офіційно називається рома.

Далі Руслан Марцінків дивується, чому ромів не було вивезено в Закарпаття, а також тому, що вони відмовилися це робити. Мер Івано-Франківська запропонував «запакувати» ромів й вивезти їх силоміць. Це є грубим порушенням прав людини й декількох статей [Конституції України \[53\]](#), а саме:

а) 24-ї статті: усі громадяни мають рівні права та обов'язки та є рівними перед законом. Не може бути обмежень чи привілеїв за ознаками раси, кольору шкіри, статі, політичних чи релігійних переконань, етнічного чи соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

б) 29-ї статті: Кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність. Ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом.

в) 00: Кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом.

Громадянин України не може бути позбавлений права в будь-який час повернутися в Україну.

Таким чином рішення про примусову депортацію ромів на Закарпаття також є не тільки расистським, а й порушує конституційні права людей, що на законних підставах проживають на території України. Застосовувати до конкретних ромів, що порушують закони, певні обмеження можна лише згідно з відповідними законами й тільки за рішенням суду. Також в цілях запобігання злочину або його припинення уповноважені на це органи можуть застосувати тримання особи під вартою як запобіжний захід, але протягом 72-х годин суд має обґрунтувати доцільність цього затримання. Якщо протягом 72-х годин такого обґрунтування немає, то особа має бути негайно звільнена. Розпорядження про те, щоб вивезти усіх ромів до Закарпаття є незаконним й антиконституційним. В наступних своїх заявах [54] Руслан Марцінків каже, що автобус було надано виключно для добровільного переміщення ромів, але в цьому дорученні він свідомо декілька разів сказав про «запакування» й здивувався тому, що роми відмовилися їхати в Закарпаття. В одній з наступних своїх заяв він обґрунтував таку ініціативу в тим, що роми порушували карантинні вимоги, жебракували, використовували для цього неповнолітніх, хапали людей за руки й тому подібне. Якщо ці особи робили

певні протиправні дії то, вони мали бути затримані згідно з законом й понести відповідну відповідальність за рішенням суду. Також Марцінків скаржить на те, що його звинувачують в дискримінації без відповідного рішення суду й називає це дискримінацією, хоча за його логікою той факт, що він без рішення суду доручив поліції кудись вивезти людей, і є дискримінацією. Таким чином можна зробити висновок, що його слова й доручення є проявом расизму.

Таблиця 2.5

Характеристика дискурсу	Індикатори
Позиціювання	Представники ромської національності, вони, ми, правоохоронці, муніципальна варта
Аргументативні стратегії	Буквально на днях мав провести засідання робочої групи з правоохоронними органами, щоб вирішити це питання, щоб представники ромської національності не поведилися так нахабно. Правоохоронці мали б стежити за цим і муніципальна варта, яку ми ось-ось запускаємо. Я бачу, що йде до того, що ми зробимо радикально: всіх запакуємо в автобус і вивеземо в їхнє рідне Закарпаття
Позитивні емоції	
Негативні емоції	Я максимально стримуюся в емоціях. Але, дивлячись на цю ситуацію із ромською національністю, у мене бракує слів і толерантності до того, що вони творять у місті.
метафори	

Наступний текст для аналізу – [заява \[55\]](#) рівненського міського голови Олександра Третяка (див. табл. 2.5). В цій заяві мер міста розповів про те, що його турбує свавілля ромів, він пригрозив «запакувати» всіх й вивезти в Закарпаття. За аналогією з висловлюванням мера Івано-Франківська Третяк бачить вирішення проблеми високого рівня злочинності серед ромів в тому, щоб

вивести їх в Закарпаття. Це ще один приклад дискримінації в бік усієї етнічної групи. Як і в минулій заяві, пропозиція вивести усіх ромів з міста – порушення конституційних прав людей. Також залишається незрозумілим, за яким принципом він збирається вирішувати, кого варто депортувати на Закарпаття, а кого ні. Якщо за принципом етнічного походження, то окрім того, що це дискримінація за расовою ознакою, це також порушення одного з положень Конституції України. Згідно зі 61-ю статтею [Конституції України](#): юридична відповідальність має індивідуальний характер, тобто не можна судити групу людей за правопорушення, що вчинив один чи декілька з них. Більш лаконічно: в Україні неможлива колективна юридична відповідальність. Якщо певна людина порушує закони України, то вона має понести відповідну відповідальність за рішенням суду в індивідуальному порядку. Третяк аргументує неможливість притягнути ромів до юридичної відповідальності тим, що часто вони не мають паспорту, реєстрації, постійного місця проживання. З юридичної точки зору існує [Конвенція ООН про статус апатридів \[56\]](#), яка передбачає, як відноситися до осіб без громадянства. Згідно з цією конвенцією люди без громадянства отримують спеціальний статус апатрида. Також згідно з цією конвенцією у всіх апатридів є обов'язання перед країною, в якій він знаходиться, згідно з якими, він має дотримуватися чинних законів цієї країни, а також несе відповідну юридичну відповідальність. Також держава має видати апатридам відповідне посвідчення їх особи. Таким чином існує відповідне правове підґрунтя для притягнення до відповідальності правопорушників без громадянства. Третяк говорить про те, що йому бракує слів й толерантності до того, що роми роблять в місті. Олександр Третяк є міським головою міста й він не має бути толерантним стосовно до правопорушень, але він не може бути не толерантним до представників усієї етнічної групи. Аудиторія, що слухає чи читає його заяву може неправильно сприйняти його тезу про толерантність й подумати, що він демонструє свою нетолерантність до усієї етнічної групи, тому для уникнення расових скандалів

варто було б утриматися від цієї фрази. Отже таким чином можна сказати, що заява Олександра Третяка має ознаки нетерпимості до цілої етнічної групи.

Таблиця 2.6

Характеристика дискурсу	Індикатори
Позиціонування	Афроамериканці, трудові мігранти, українці
Аргументативні стратегії	Насыщенный афроамериканцами. Да, я вижу в этом проблему Я вижу там трудовых мигрантов, которые не ассимилируются. Я вижу, как в Германии нападают на женщин Вы, наверное, дорогие украинцы, к этому не готовы. И я могу сказать, что Брюссель превратился просто в мусульманскую какую то мекку. Хиджабы.
Позитивні емоції	
Негативні емоції	Париж ужасный. Извините, он чёрный. И там просто страшно спускаться в метрополитен. Достаточно страшно и некомфортно там находится. Если вы говорите о мировом терроризме
метафори	Чёрный Париж

Наступний текст для дискурс-аналізу – [вирізаний уривок \[57\]](#) з ефіру телеканалу «Наш», в якому, на сьогоднішній день экс-народний депутат від нині забороненої в Україні партії «Опозиційна платформа - За життя», Євген Мураєв дозволив собі расистське висловлювання про країни Європейського союзу. В своєму виступі він доводив українцям, що прагнення України вступити в Євросоюз занадто оптимістичне й українці не готові до особливостей Євросоюзу. Перед тим, як почати аналізувати його виступ, варто передбачити можливі

аргументи з того, що можливо не варто було посилатися на слова проросійського экс-депутата, якого підозрюють в державній зраді, але ще декілька років тому він брав участь в політичному житті України й так чи інакше впливав на українське законодавство, а також на свідомість українців. [На парламентських виборах в 2019-му році \[58\]](#) «Опозиційна платформа – За життя» отримала 13.01% голосів. Сам Мураєв був народним депутатом Верховної Ради й засновником телеканалу «Наш», який вів трансляції з 2018-го й [припинив \[59\]](#) своє існування за рішенням Ради національної безпеки і оборони аж 11 лютого 2022-го року, менш ніж за два тижні до повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну. Таким чином можна зрозуміти, що він зміг сильно вплинути на українське суспільство, тому варто аналізувати риторику таких спікерів, щоб уникнути цього в майбутньому.

Перше на що варто звернути увагу – метафора «чорний Париж». Ця метафора означає, що в Парижі досить багато африканців. Мураєв назвав їх афроамериканцями, хоча коректним є вживання цього слова виключно до чорношкірого населення, що народилося або є громадянами Сполучених Штатів Америки. Нігерійця, що приїхав до Франції варто називати африканцями або французами африканського походження. Перед тим, як назвати Париж чорним, він називає його жахливим. Він це сказав з очевидною обуреною інтонацією, що означає, що він бачить в цьому реальну проблему. Аргументує він свою позицію тим, що вони приїжджають як трудові мігранти й не асимілюються. Він не наводить жодних прикладів або статистичних даних того, як це проявляється, тому фактично можна сказати, що звинувачення є голослівними. Але його аудиторія встигає декодувати повідомлення, що в свою чергу формує стереотип про те, що африканці не асимілюються. Мураєв каже про те, що у Франції має місце класова нерівність, але він також жодним чином ніяк це не аргументує. Наступним чином він наводить приклад, в якому в Німеччині нападають на

жінок, але з самого початку мова йшла про африканців в Парижі, тому залишається незрозумілим: він має на увазі африканців, що це коять чи інші етнічні групи. Мураєв не надає жодних прикладів, новин чи кримінальних справ, в яких фігурантами злочину були б африканці чи представники інших етнічних груп, але він висуває такі звинувачення, що також є ознакою мови ворожнечі. Наступним чином він стверджує, що українці до цього не готові, ймовірно маючи на увазі співіснування з представниками інших рас, але це ствердження не отримує від нього жодного обґрунтування. Більше того, посилаючись на дослідження Київського міжнародного інституту соціології щодо расизму в 2018 році можна побачити:

- а) 79.52% опитаних готові сприймати африканців, як мінімум, як гостей України
- б) 77.23% опитаних готові сприймати арабів, як мінімум, як гостей України

Так, існує досить значний відсоток людей, які б не хотіли бачити представників цих рас в Україні в жодному стані, а також досить малий відсоток українців готовий сприймати африканців чи арабів як членів своєї родини (5.62% для арабів й 6.10% для африканців), але більша частина українців все ж готова сприймати представників інших рас. Хоча в українському суспільстві все ще варто працювати над проблемою расизму, але в цілому можна сказати, що українці вже готові для того, щоб співіснувати, як мінімум з арабами та африканцями. Тому можна зробити закономірний висновок, що заява Мураєва є не тільки голосливою, а й недостовірною. Наступним чином він каже про те, що Брюссель перетворився на мусульманську Мекку, аргументуючи це тим, що там багато людей в хіджабі, й каже про те, що через це лячно й некомфортно знаходитися в метрополітені на фоні світової проблеми тероризму. По-перше, такий вислів є порушенням конституційних прав людей на свободу віросповідання, а по-друге звинувачення усіх мусульман в тероризмі є абсолютно некоректним. Так, існують

окремі радикальні ісламські організації, що коять терористичні акти по всьому світі, але Мураєв не має права називати усіх мусульман терористами. Це є розповсюдженням популярного стереотипу про мусульман й прикладом мови ворожнечі.

Таким чином можна зробити висновок, що Мураєв розповсюджує расистські стереотипи, робить багато заяв про певні раси, які не є достовірними або недостатньо обґрунтовані, щоб такими вважатися.

Таким чином можна побачити, що в Україні існує расизм не тільки серед звичайного населення, а й серед високопосадовців. Ми – українці, як частина демократичного й ліберального світу, як громадяни країни-кандидата до Європейського союзу, не маємо бути толерантними до расизму. Ми маємо критикувати висловлювання спікерів, які дозволяють собі расистські висловлювання й маємо працювати над власними расистськими упередженнями. Так, серед представників різних рас й народів, включно з європейськими, існує проблема злочинності, але ми не маємо транслювати певні протиправні дії окремих осіб на цілі етноси, тому усі люди забов'язані дотримуватися законів України й не використовувати насилля чи ненависть для вирішення конфліктів.

2.2 Мова расизму в закордонних медіа

Расизм – проблема світового масштабу, яка існує майже в будь-якій країні. Хоча основою європейських цінностей є свобода й рівноправ'я людей, незалежно від їх раси, кольору шкіри, статі, етнічного походження, матеріального чи соціального статусу, чи інших ознак, навіть в країнах Європейського союзу високопосадовці можуть дозволити собі расистські висловлювання. Тож пропоную розглянути медіа-тексти, що містять мову расизму, зокрема, уривок з виступу прем'єр-міністра Угорщини Віктора Орбана.

Таблиця 2.7

Характеристика дискурсу	Індикатори
Позиціювання	Ми; Країни, де змішуються раси; Європейці; Неєвропейці
Аргументативні стратегії	Є світ, в якому європейці змішуються з людьми з-за кордону Європи А є ми - світ, де європейці змішуються одне з одним.
Позитивні емоції	
Негативні емоції	Країни, де змішуються європейці й неєвропейці більше не є націями.
метафори	Це світ змішаних рас Світ, де європейці змішуються одне з одним

В цьому тексті Віктор Орбан робить [висловлювання \[60\]](#) про те, що існує два світи, де представники різних рас змішуються один з одним, й світ, де європейці змішуються тільки з європейцями. На початку він виділяє світ, де європейці змішуються з умовними «неєвропейцями» й називає це світом змішаних рас. Далі він описує світ, де європейці змішуються тільки з європейцями, й називає це своїм світом. Таким чином він не тільки протиставляє європейців й неєвропейців, а й протиставляє усіх, хто за расове розмаїття й тих, хто виступає проти нього. Особисто себе він відносить до останніх. «Світ змішаних рас» й «світ, де європейці змішуються одне з одним» є метафорами, які позначають різність цих позицій. На думку Орбана ця різниця має бути настільки сильною, що умовно їх можна вважати в опозиції одне одному. Наступне, що має привернути увагу – висловлювання Орбана про те, що ті країни, де змішуються різні раси, більше не є націями. Це висловлювання є не тільки расистським, а й в певній мірі нацистським. [61]

Той факт, що Орбан дозволяє собі називати країни з високим рівнем расового розмаїття «не націями» говорить про те, що він вважає свою націю вище за інші через те, що «його світ, де раси не змішуються» є нацією, а інші – ні. Така позиція містить ознаки не тільки расизму, а й нацизму. Варто нагадати, що це висловлювання людини, що займає посаду прем'єр-міністра країни-члена Європейського союзу. Такі ідеї є небезпечними й лідери демократичних країн не мають дозволяти собі такі висловлювання.

Таблиця 2.8

Характеристика дискурсу	Індикатори
Позиціювання	Президент, вона, французький народ, люди
Аргументативні стратегії	Гей, як мені вдасться принизити французький народ Йому вдається знайти по одній ідеї на день, щоб принизити та образити французів. . Вона не співає французькою». Вона навіть не співає іноземною мовою. Вона співає ми не знаємо що Ні, це не кросбрідінг, це нісенітниця.
Позитивні емоції	
Негативні емоції	Це некрасивий символ Те, що воно представляє Францію, ні, вибач, мені це не подобається.
метафори	

Наступний текст для аналізу– [висловлювання Марін Ле Пен \[62\]](#) з приводу того, що французка африканського походження Ая Накамура буде співати на відкритті олімпійських ігор 2024 у Франції (див. табл. 2.8). Президент Франції

Еммануель Макрон підтримав ініціативу дати виступити Аї Накамури на відкритті Олімпійських ігор, що стало причиною протесту зі сторони партії «Національний фронт» й особисто Марин Ле Пен. Вона вважає, що ця ініціатива є образою усього французького народу. Вона звинувачує безпосередньо президента Франції в намірах принизити Францію. Вона називає це некрасивим символом. Перше, що варто підкреслити – голослівність думки про те, що Ая Накамура ображає французів своїм виступом. Ая Накамура є відомою французькою співачкою. Її сторінка артиста в Spotify набирає понад 9 мільйонів прослуховувань щомісяця. Вона має 7.48 мільйонів підписників на YouTube, а її кліп на пісню Djadja отримав близько 961 мільйонів переглядів на цій платформі. Вона отримала чисельні нагороди, серед яких:

а) NRJ Music Award for Social Hit of the year 2023

б) BET Award в номінації кращий міжнародний виконавець 2019, 2021, 2023

в) MTV Europe Music award for Best Afrobeats 2023

Ая Накамура визнана співачка не тільки у Франції, а й в усьому світі. Той факт, що вона настільки популярна, говорить про те, що вона дійсно є гордістю своєї країни, тому тему образи зі сторони Марин Ле Пен можна вважати, як мінімум, перебільшеною.

Наступний аргумент з боку Марин Ле Пен полягає в тому, що Ая Накамура співає не французькою й не іноземною, а незрозуміло як. Ця заява не відповідає дійсності. Більшість пісень Аї Накамури написані саме французькою мовою. Так, її пісні мають досить велику кількість сленгу, деякі з них навіть нецензурну лексику, але вона співає в таких жанрах, як R&B й Afrobeat, для яких такий тип подачі є властивими. Але тим не менш вона співає французькою й має право зватися французькою співачкою. Марин Ле Пен засуджує такий тип подачі, але в сучасній популярній музиці це абсолютна норма. Можна довго обговорювати

моральну сторону цього питання, але Ая Накамура є зіркою світового масштабу, що відображують її винагороди й кількість прослуховувань, тому вона має право відкривати Олімпійські ігри в Парижі. Також залишається незрозумілим, якими є критерії достатньої «французькості». Чи могла б за думкою Ле Пен Ая Накамура відкривати Олімпійські ігри, якщо б вона не використовувала в своїх піснях сленг? Ле Пен не висуває жодних альтернатив або пропозицій, які б могли допомогти Аї Накамурі стати достатньо французькою, тому ймовірно що незадоволення Ле Пен базується на расовому підґрунті. Марін Ле Пен не подобається той факт, що Ая Накамура буде представляти Францію, але дуже значна частина французів її визнає, тому Ле Пен має поважати це.

Висновки до розділу 2

Застосування дискурсу -аналізу дозволило виявити риторичні прийоми, які використовуються в расистських висловлюваннях. Деякі з цих висловлювань належать високопосадовцям, що можуть навіть давати політичні доручення, що мають ознаки расової дискримінації. Дуже важливо виявляти такі кейси й давати їм правову оцінку. Суспільство не має підтримувати расистську риторику спікерів. Расисти мають отримувати закономірні репутаційні збитки, а слідом й матеріальні, а також розуміти, що расистське висловлювання не тільки не збільшить їх рейтинг, а зробить протилежне. Для цього система освіти має навчати учнів тому, що расове розмаїття це норма й неприпустимо засуджувати, формувати чи розповсюджувати расові стереотипи. Також цей меседж мають посилювати різні медійні діячі і різноманітні правозахисні організації. Саме для цього існує організація Black Lives Matter, яка відстоює права чорношкірих. Держава в свою чергу має притягувати до відповідальності за прояви расизму.

Расисти, що займають високі політичні посади мають нести збитки аж до усунення з посади.

В різних країнах існує таке поняття «як злочин на ґрунті ненависті». В судовій системі України поки що такого поняття нема. Таким чином в українській судовій системі не передбачається більш суворе покарання за злочин на підставі расизму. Якщо ми хочемо побороти расизм, то злочини на підставі ненависті мають каратися більш суворо. В Україні існує 161 стаття Кримінального кодексу України [64]: Умисні дії, спрямовані на розпалювання національної, регіональної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті, на приниження національної честі та гідності, або образа почуттів громадян у зв'язку з їхніми релігійними переконаннями, а також пряме чи непряме обмеження прав або встановлення прямих чи непрямих привілеїв громадян за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, інвалідності, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками, яка карається штрафом від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого. Проблема в тому, що позбавлення права займати певні посади тут не є обов'язковою, хоча це є не зовсім адекватним покаранням. Рівноправ'я людей незалежно від кольору шкіри, раси чи етносу це одне з базових положень Конституції України.

Узагальненими правилами толерантності ЗМІ, в тому числі в питаннях запобігання расовій дискримінації, є наступні: В поліетнічній державі ЗМІ виконують місію посередника в міжетнічній, міжкультурній комунікації.

- а) Розглядаючи проблеми міжетнічної, міжрасової взаємодії, необхідно запрошувати до розмови експертів-правознавців, етнологів, соціологів, політологів, звертатися до них за коментарями в складних ситуаціях.
- б) Велике значення має вибір номінації при обговоренні расових та національних проблем.
- в) Неприпустимо використання образливих найменувань расових та етнічних груп, глузувань над їхньою культурою та мовою (відтворення фонетичних та інших особливостей чужої мови, образливі для носіїв).
- г) Не треба згадувати расову характеристику персонажа, якщо вона не пов'язана із сутністю справи, в тому числі при описі кримінальних продій
- г) Важливо показувати позитивний досвід подолання расової роз'єднаності, загальні інтереси громадян незалежно від їхньої расової приналежності
- д) Доцільною є інформація про культурні події расових спільнот, що подається зазвичай з позитивною оцінкою і нейтральною фіксацією расових розбіжностей .

На повсякденному рівні кожна людина має особисто боротися з расовими упередженнями в своїй свідомості. Я, як українець африканського походження, безпосередньо стикався з расовими упередженнями в свій бік, тому не дозволяю собі расистські стереотипи чи їх розповсюдження, рішуче закликаю усіх дотримуватися чинного законодавства й поважати свої та чужі права.

ВИСНОВКИ

Найбільш типовими забобонами сучасності, не зважаючи на остаточну дискредитацію класичного расизму після Другої Світової війни, залишаються нові форми расизму та ксенофобії, яка останнім часом набула перш за все форму мігрантофобії. Після II Світової війни у США та Європі на фоні суспільного засудження расової дискримінації розвиток отримали приховані форма цього явища, зокрема *«символічний расизм»*, або *«сучасний расизм»*. Не сприймаючи ідеї існування «вищих» та «нижчих» рас, його прибічники вважають несправедливою практику підтримки з боку держави «вразливих» верств населення, до яких, як правило, належать расові, меншинні, іммігрантські групи. *Витоки таких упереджень та забобонів – багатоманітні.* Маючи переважно психологічну природу зі значним компонентом підсвідомого, вони значною мірою можуть спричинюватися соціальними факторами. І одним із головних з них вважається існуюча в суспільстві соціальна нерівність. Саме за допомогою упереджень та забобонів виправдовуються економічні та соціальні переваги тих, хто займає вищі шаблі в економічній та соціальній ієрархії. Одночасно, вони допомагають зберегти позитивну ідентичність тим, хто є соціальними аутсайдерами. Вагомою підставою формування етнічних упереджень та забобонів стає існуюча у суспільстві конкуренція за дефіцитні соціальні ресурси.

Одним із найбільш ефективних засобів формування й поширення забобонів є інституціональна їхня підтримка з боку влади, освітніх закладів, засобів масової інформації. Роль ЗМІ у сучасному інформаційному світі є чи не вирішальною. Саме завдяки ЗМІ великим потоком у масову свідомість передається так звана «расова інформація». Вона транслюється у таких формах: повідомлення про події (факти) у житті расових та етнічних меншин, їх культурі, економіці, політиці; створення й поширення расових та етнічних образів та стереотипів, образів «нас», а також «інших» – друзів і партнерів або супротивників та ворогів;

конструювання расових та етнічних ідей та ідеологем, які іноді підкреслюють користь або шкоду, яку приносять «нам» «інші»; толерантна або конфліктна міфологія щодо минулого, сучасного й майбутнього «нас» та «них», щодо «наших» або «їхніх» інтересів та необхідності захисту цих інтересів; толерантна або конфліктна лексика подання расової та етнічної інформації.

Реалізований у роботі дискурс-аналіз дозволив виявити риторичні прийоми, які використовуються в медіа у розповсюдженні расистських стереотипів, деякі з яких належать в тому числі політичним фігурам високопосадовців. На жаль, аналіз повідомлень засобів масової інформації, який здійснювався за схемою критичного дискурс-аналізу, доводить, що в українському медіа просторі зберігається мова конфліктності та ворожнечі. Через більш – менш обмежену можливість глибокого пізнання народів один одним «обличчям до обличчя» саме ЗМІ виступають головним каналом формування та поширення расових стереотипів, упереджень та забобонів. У той же час, саме на них покладається місія поширення у масовій свідомості ідей гуманізму, толерантності, засудження будь-яких проявів расизму, націонал-екстремізму, національних фобій та інших форм етнічної дискримінації. Чи можуть бути подолані негативні етнічні стереотипи, упередження та забобони? Більшість дослідників висловлюють з цього найбільш важливого й, можна сказати, найболючішого питання досить скептичні міркування. Значною мірою це обумовлено особливостями процесу стереотипізації, який являє собою досить «грубий» механізм міжгрупового сприйняття. Встановлено, що в умовах безпосередніх контактів увага, перш за все, звертається на існуючі між представниками різних народів та культур відмінності. Далі ці ознаки абсолютизуються й переносяться на усіх приналежних до певної спільноти. А оскільки «інші», як правило, сприймаються через призму етноцентристського

світогляду, то, як правило, перебільшуються як позитивні характеристики своєї етнічної групи, так і недоліки «інших».

Між тим, досвідом багатьох країн доведено, що постійна, цілеспрямована діяльність усіх інститутів суспільства з використанням найбільш ефективних засобів впливу на масову свідомість поступово дає свій ефект. Тому сьогодні так актуалізувалася проблема формування толерантності як єдино можливої протиотрути, яка може нейтралізувати або хоча б пом'якшити вплив тих соціально-психологічних механізмів, які роблять міжетнічні відносини потенційно напруженими. Способами підвищення толерантності ЗМІ до Іншого можуть стати: по-перше, можливе пряме звернення до проблем толерантності у текстах на рівні вибору інформаційного приводу та постановки проблеми; по-друге, одна з практик толерантності пов'язана з принципами підбору журналістських кадрів; по-третє, толерантність журналістів може реалізовуватися саме привертанням уваги до Іншого на рівні інформаційного приводу, вибором персонажів для текстів ЗМІ; в описанні Інших немає бути прагнення нівелювати відмінності, але має бути відсутня абсолютизація відмінностей; ігнорування несуттєвих розбіжностей, а також етнічних, релігійних та інших відмінностей, якщо вони безпосередньо не пов'язані з інформаційним приводом повідомлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Міжетнічні упередження в Україні 2018 (КМІС) доступно на:
<https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=793&page=1ethnic>
2. Шемшученко Ю.С. Юридична енциклопедія. Расизм (Leksika.com.ua).
 Доступно на:
<https://leksika.com.ua/19650323/legal/rasizm>
3. Українська правда. Життя. Стереотипи: чому важливо з ними боротися.
 Доступно на:
<https://life.pravda.com.ua/columns/2020/10/17/242716/>
4. David G. Green (Editor) John G.D. Grieve & Julie French Michael Ignatieff Mike O'Brien Robert Skidelsky Institutional Racism and the Police: Fact or Fiction? (civitas.org). Доступно на:
<https://civitas.org.uk/pdf/cs06.pdf>
5. Путівник з прав людини. Мова ворожнечі. Доступно на:
<https://www.rights.in.ua/themes/zlochyni-na-runt-njenavist-ta-mova-vorozhnjeh/hate-speech>
6. Тетяна Анатолівна Орлова. Прояви ксенофобії як мотиву вчинення злочинів.
 Доступно на:
https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/28_11_2019/pdf/41.pdf
7. Арістотель. Політика. — К., 2000. — С. 15-34. Доступно на:
<http://litopys.org.ua/aristotle/arist02.htm>
8. Bible Gateway Буття 9:18-29. Доступно на:
<https://www.biblegateway.com/passage/?search=%D0%91%D1%83%D1%82%D1%82%D1%8F%209%3A18-29&version=UKR>
9. Полігенізм. Wikipedia. Доступно на:
<https://uk.wikipedia.org/wiki/Полігенізм>
10. Расова теорія. Wikipedia. Доступно на:
https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%8F_%D1%82%D0%B5%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%8F

11. Charles Darwin. The Descent of Man, and selection in relation to sex (с. 224).

Доступно на:

<https://teoriaevolutiva.wordpress.com/wp-content/uploads/2014/02/darwin-c-the-descent-of-man-and-selection-in-relation-to-sex.pdf>

12. Арійська Раса. Wikipedia. Доступно на:

https://uk.wikipedia.org/wiki/Арійська_раса

13. Недолюдина Wikipedia. Доступно на:

<https://uk.wikipedia.org/wiki/Недолюдина>

14. Енциклопедія Голокосту. Основна інформація про Голокост. Доступно на:

<https://encyclopedia.ushmm.org/content/uk/article/introduction-to-the-holocaust>

15. Голокост. Wikipedia. Доступно на:

<https://ru.wikipedia.org/wiki/Голокост>

16. Рабство чорношкірих в США. Wikipedia. Доступно на:

https://ru.wikipedia.org/wiki/Рабство_в_США

17. Angela Lakwete Inventing the Cotton Gin: Machine and Myth in Antebellum America. Доступно на:

<https://books.google.com.ua/books?id=uOMaGVnPfBcC>

18. James F. Epperson Causes of Civil war. Доступно на:

<https://civilwarcauses.org/>

19. Biblequest. Якими були закони Джима Кроу. Доступно на:

<https://uk.biblequest.biz/what-were-jim-crow-laws>

20. Конончук Юрій Васильович. Расова сегрегація в США в середині ХХ століття. Доступно на:

https://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=2340

21. Світлана Сененко. Марія Кириленко. Роза Паркс, або про роль маленької людини в історії (zn.ua). Доступно на:

https://zn.ua/ukr/SOCIUM/roza_parks,_abo_pro_rol_malenkoyi_lyudini_v_istoriyi.html

22. Ку-клукс-клан. Wikipedia. Доступно на:

<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D1%83-%D0%BA%D0%BB%D1%83%D0%BA%D1%81-%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%BD>

23. Radio Diaries. Before Rosa Parks, A Teenager Defied Segregation On An Alabama Bus (npr.org). Доступно на:

<https://www.npr.org/sections/codeswitch/2015/02/27/389563788/before-rosa-parks-a-teenager-defied-segregation-on-an-alabama-bus>

24. National Archives. Milestone Documents. Civil Rights Act (1964). Доступно на:

<https://www.archives.gov/milestone-documents/civil-rights-act>

25. André Munro. Shooting of Trayvon Martin (Britannica). Доступно на:

<https://www.britannica.com/event/shooting-of-Trayvon-Martin>

26. ТСН. У США присяжні виправдали патрульного, який вбив беззбройного чорношкірого юнака. Доступно на:

<https://tsn.ua/svit/u-ssha-prisyazhni-vipravdali-patrulnogo-yakiy-vbiv-bezzbroynogo-chornoshkirogo-yunaka-302264.html>

27. History.com Eric Garner dies in NYPD chokehold. Доступно на:

<https://www.history.com/this-day-in-history/eric-garner-dies-nypd-chokehold>

28. History.com Michael Brown is killed by a police officer in Ferguson, Missouri. Доступно на:

<https://www.history.com/this-day-in-history/michael-brown-killed-by-police-ferguson-mo>

29. Deutsche Welle. Black Lives Matter - "Життя чорних мають значення". Доступно на:

<https://www.dw.com/uk/black-lives-matter-%D0%B6%D0%B8%D1%82%D1%82%D1%8F-%D1%87%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B8%D1%85-%D0%BC%D0%B0%D1%8E%D1%82%D1%8C-%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F/t-53941005>

30. History.com George Floyd is killed by a police officer, igniting historic protests.
Доступно на:
<https://www.history.com/this-day-in-history/george-floyd-killed-by-police-officer>
31. How George Floyd Was Killed in Police Custody | Visual Investigations.
YouTube. Доступно на:
https://www.youtube.com/watch?v=vksEJR9EPQ8&rco=1&ab_channel=TheNewYorkTimes
32. FBI: UCR. Table 21 Arrests by Race and Ethnicity, 2016. Доступно на:
<https://ucr.fbi.gov/crime-in-the-u.s/2016/crime-in-the-u.s.-2016/topic-pages/tables/table-21>
33. Statista.com. Number of people shot to death by the police in the United States from 2017 to 2024*, by race. Доступно на:
<https://www.statista.com/statistics/585152/people-shot-to-death-by-us-police-by-race/>
34. Voice of America. В новой переписи населения США может быть отражен рост меньшинств. Доступно на:
<https://www.golosameriki.com/a/new-us-sensus-reflects-growth-of-the-ethnic-minorities/5999774.html>
35. Pew Research Center. 10 things we know about race and policing in the U.S.
Доступно на:
<https://www.pewresearch.org/short-reads/2020/06/03/10-things-we-know-about-race-and-policing-in-the-u-s/>
36. The Washington Post. Black Americans more upbeat but fear worsening racism, poll finds. Доступно на:
<https://www.washingtonpost.com/nation/2023/06/16/black-americans-racism-poll/>
37. The Guardian. Ralph Yarl, Black teenager shot by white man, now in Missouri's all-state band. Доступно на:
<https://www.theguardian.com/us-news/2024/jan/10/ralph-yarl-teenager-shot-missouri-all-state-band>
38. Арбеніна В. Л. Етносоціологія: Навчальний посібник. – Харків: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2009

39. Bonacich Edna. A Theory of Ethnic Antagonism: The Split Labor Market// American Sociological Review. Vol. 37, No. 5 (Oct., 1972), pp. 547-559.

Доступно на:

<https://www.jstor.org/stable/2093450>

40. Blumer Herbert. Race Prejudice as a Sense of Group Position// The Pacific Sociological Review. 1958. Volume 1, Issue 1. Доступно на:

[Race Prejudice as a Sense of Group Position - Herbert Blumer, 1958 \(sagepub.com\)](https://www.sagepub.com/journalsPermissions.nav?path=/journals/pacific-sociological-review/vol-1/issue-1/10.1177/0014180158001001001)

41. Collins Patricia Hill Toward a New Vision: Race, Class, and Gender as Categories of Analysis and Connection// Race, Sex & Class. 1993. Vol. 1, No. 1 (Fall 1993), pp. 25-45. Доступно на:

[Toward a New Vision: Race, Class, and Gender as Categories of Analysis and Connection on JSTOR](https://www.jstor.org/stable/3526323)

42. Britannica. Critical race theory. Social sciences. Доступно на:

[Critical race theory - Racism, Oppression, Inequality | Britannica](https://www.britannica.com/topic/critical-race-theory)

43. Libretext Ukrayinska. Соціологічні теоретичні перспективи. Доступно на:

https://ukrayinska.libretexts.org/Соціальні_науки/Соціологія/Cultural_Sociology_and_Social_Problems/Раса_та_етнічні_відносини_в_США%3A_міжсекційний_під_хід/02%3A_Соціологічні_теорії_та_закономірності_міжгрупових_відносин/2.02%3A_Соціологічні_теоретичні_перспективи

44. Міжетнічні упередження в Україні, жовтень 2023 (КМІС). Доступно на:

<https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1364&page=1&t=10>

45. Ruth Wodak, Teun A. van Dijk. Racism at the top: Parliamentary Discourses on Ethnic Issues in Six European States. Доступно на:

https://books.google.com.ua/books/about/Racism_at_the_Top.html?id=0W_aAAAA_MAAJ&redir_esc=y

46. Teun A. van Dijk. Analyzing Racism Through Discourse Analysis Some Methodological Reflections. Доступно на:

[Microsoft Word - Analyzing Racism Through Discourse Analysis.doc \(discourses.org\)](https://www.microsoft.com/en-us/research/document/analyzing-racism-through-discourse-analysis)

47. Kriminal. ICTV. Кавказці побили комунальників. Доступно на:

<https://kriminal.ictv.ua/ua/videos/36793/>

48. П'яні африканці у Києві побили двох українців, а одного намагалися переїхати авто. За Лаштунками. Доступно на:

<https://zl-ua.news/pyani-afrykantsi-u-kyjevi-pobyly-dvoh-ukrajintziv-odnoho-namahalysya-perejihaty-avto/>

49. Шустер Live. Юрій Сиротюк у Шустера Гайтана. YouTube (таймкод 1:03:43). Доступно на:

https://www.youtube.com/watch?v=B7S9_HFMUs

50. Європейська конвенція з прав людини. Доступно на:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

51. Суспільне Івано-Франківськ. "Чому не запакували?" Мер Івано-Франківська хоче вивезти ромів на Закарпаття. Доступно на:

<https://suspilne.media/ivano-frankivsk/28402-golova-ivano-frankivska-marcinkiv-hoce-vivezti-romiv-na-zakarpatta/>

52. Roma.UA Цигани? Роми? Джипсі? Доступно на:

<https://romaua.org.ua/news/world/1660593929219>

53. Конституція України. Доступно на:

<https://www.president.gov.ua/documents/constitution>

54. Суспільне Івано-Франківськ. Мер Івано-Франківська: "Я не дискриміную ромів, мене дискримінує Аваков". Доступно на:

<https://suspilne.media/amp/ivano-frankivsk/28953-mer-ivano-frankivska-a-ne-diskriminuu-romiv-mene-diskriminue-avakov-tut-vze-jde-politika/>

55. ТСН. "Запакуємо всіх в автобус і вивеземо": мер Рівного оскардився заявою щодо ромів. Доступно на:

<https://tsn.ua/ukrayina/zapakuyemo-vsih-v-avtobus-i-vivezemo-mer-rivnogo-oskandalivsia-zayavoyu-schodo-romiv-1801816.html>

56. Конвенція ООН про статус апатридів. Доступно на:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_232#Text

57. Висловлювання Євгена Мураєва щодо мігрантів в Європі (Тайм код 33:52).

YouTube. Доступно на:

<https://www.youtube.com/watch?t=2032&v=DovCYtoHiEw&feature=youtu.be>

58.РБК Україна. Результати парламентських виборів в Україні 2019-го року.

Доступно на:

<https://www.rbc.ua/rus/news/rezultaty-parlamentskih-vyborov-ukraine-1558364994.html>

59. Українська правда. РНБО запровадила санкції проти телеканалу "НАШ".

Доступно на:

<https://web.archive.org/web/20220211181531/https://www.pravda.com.ua/news/2022/02/11/7323685/>

60. Euronews. Виктор Орбан выступил против смешения рас в Европе. Доступно на:

https://www.youtube.com/watch?v=fWEU1XrZwgY&ab_channel=Euronews%D0%BF%D0%BE-%D1%80%D1%83%D1%81%D1%81%D0%BA%D0%B8

61. Інститут Історії України. Національна Академія Наук України.

Енциклопедія історії України. Нація. Доступно на:

http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Natsiia

62. Le Figaro. Aya Nakamura aux JO : Marine Le Pen y voit une tentative d'«humilier le peuple français». Доступно на:

<https://www.lefigaro.fr/politique/aya-nakamura-aux-jo-marine-le-pen-y-voit-une-tentative-d-humilier-le-peuple-francais-20240320>

63.Кримінальний кодекс України. Стаття 161.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

Додаток А. Текст Новини з ІСТV про кавказців

У Києві, на відомому ринку Троєщина – кавказці побили комунальників. Працівники «Київводоканалу» приїхали лагодити прорив труби. Утім потурбували цим базарників із сонячного Азербайджану. Котлован стали рити біля їхніх лотків, а це на думку торгівців, відлякує покупців. Тож, кавказці із кулаками стали пояснювати українцям основи ринкової економіки.

Додаток Б. Текст посту Назара Приходька про бійку з Африканцями

Непересічна ситуація сталася сьогодні вночі у Києві.

На вулиці Бориса Гмирі чоловік попросив приїзжих африканців зробити музику в автівці тихіше, бо ніч на дворі. Одразу ж зазначу, що зробив він це в не дуже вихованій формі, так би мовити.

З автівки послідувала відповідь десь у такому ж дусі. Потім, африканці вирішили... ПЕРЕЇХАТИ чоловіка! І зробили спробу. Після цього, громадянин України розбив їм заднє скло. Зав'язалася бійка. На допомогу нашому громадянину, кинулись інші небайдужі. В результаті двоє наших громадян у лікарні, один з африканців від шпиталізації відмовився.

В результаті, затримали водія-африканця, який вів себе найагресивніше, кричав "f*ck Ukraine, f*ck everybody!" Плюс, у нього перевищена норма алкоголю в крові. Його співплемінники намагалися відбити його, звинувачуючи поліціантів у расизмі, бо білих не затримали.

Отакі от Київські ночі. Да, наш співгромадянин міг би і м'якше попросити, але провина, на мій погляд, все ж більша у представників сонячного континенту. Будуть знати, як треба себе поводити.

Назар Приходько

Додаток В. Текст заяви Юрія Сиротюка про виступ Гайтани на Євробаченні

Всі в країні Європи, які дивляться це шоу, мільйони їх, вони подивляться це шоу і побачать, що Україну представляє людина, яка не є, умовно кажучи, їхньою... Навіть до їхньої раси не належить. Так укоріниться думка, що Україну не можна приймати в Євросоюз, бо це десь... Україна в далекій Африці.

Юрій Сиротюк

Додаток Г. Доручення Руслана Марцінківа щодо ромів

Також цигани, ні, вірніше, особи ромської статі. Ми вже бус давали. Вивезли їх на Закарпаття. Чого вони далі тут? Пане Ігорє й Пане Михайло...

Що значить відмовилися? Це ваші справи. Чого не запакували? Є поліція, є цей.

Не знаю, до наступного вівторка маєте вирішити цю проблему. Ми вам автобус дали. Сказали автобус дати, поліція до мене приходила, дали автобус. Чому не запакували й не відвезли? Другу ходку зробити.

Додаток Г. Заява Олександра Третяка щодо ромів.

Я максимально стримуюся в емоціях. Але, дивлячись на цю ситуацію із ромською національністю, у мене бракує слів і толерантності до того, що вони творять у місті. Буквально на днях мав провести засідання робочої групи з правоохоронними органами, щоб вирішити це питання, щоб представники ромської національності не поводитися так нахабно. Правоохоронці мали б стежити за цим і муніципальна варта, яку ми ось-ось запускаємо. Я бачу, що йде до того, що ми зробимо радикально: всіх запакуємо в автобус і вивеземо в їхнє рідне Закарпаття.

Додаток Д. Висловлювання Євгена Мураєва щодо мігрантів в Європі

Париж ужасный. Извините, он чёрный. И там просто страшно спускаться в метрополитен. И там ужасное классовое неравенство. Насыщенный афроамериканцами. Да, я вижу в этом проблему. Я вижу в этом проблему. Я вижу там трудовых мигрантов, которые не ассимилируются. Я вижу, как в Германии нападают на женщин [...] Вы, наверное, дорогие украинцы, к этому не готовы. И я могу сказать, что Брюссель превратился просто в мусульманскую какую то мекку. Хиджабы. Достаточно страшно и некомфортно там находится. Если вы говорите о мировом терроризме.

Додаток Е. Віктор Орбан щодо змішення рас.

Є світ, в якому європейці змішуються з людьми з-за кордону Європи. Це світ змішаних рас. А є ми - світ, де європейці змішуються одне з одним. Країни, де змішуються європейці й неєвропейці більше не є націями.

Додаток Є. Марін Ле Пен щодо виступу Аї Накамури на Олімпійських Іграх

Це некрасивий символ. Президент республіки має вставати щоранку і казати: Гей, як мені вдасться принизити французький народ, як мені вдасться його образити сьогодні вранці? Йому вдається знайти по одній ідеї на день, щоб принизити та образити французів. Вона не співає французькою». Вона навіть не співає іноземною мовою. Вона співає ми не знаємо що. Ні, це не кросбрідінг, це нісенітниця. Тому якщо людям це подобається, дуже добре. Те, що воно представляє Францію, ні, вибач, мені це не подобається.

, це нісенітниця. Тому якщо людям це подобається, дуже добре. Те, що вона представляє Францію, ні, вибач, мені це не подобається.

АНОТАЦІЯ

Робота присвячена розгляду расизму та його проявів в медіа й політиці. Розглянуто особливості прояву цього явища в історичній ретроспективі та виявлено специфіку медіа дискурсу расизму за сучасних умов.

В теоретичній частині роботи розглянуто історію виникнення та трансформації расизму, расистські теорії й політичні практики расизму, що мали місце в історії світу. Розглянуто соціологічні теорії до вивчення расизму, проаналізовано перехід від примордіалістських до конструктивістських теорій пояснення соціальної природи расизму.

В практичній частині роботи розглянуті результати досліджень ксенофобських настроїв в українського суспільстві в динаміці та за умов початку повномасштабної війни, проаналізовано ЗМІ різного типу впливу й проведено дискурс-аналіз цих ЗМІ з метою виявлення ознак мови ворожнечі в медіа повідомленнях. Запропоновано шляхи запобігання поширенню мови расизму в ЗМІ.

В результаті дослідження було з'ясовано причини виникнення та розповсюдження расизму, перетворення форм расизму за сучасних умов, роль ЗМІ як у розповсюдженні расистських упереджень, так і у запобіганні поширенню цього явища. В роботі запропоновано методи боротьби з расизмом у медіа, на державному рівні й в повсякденному житті.

Ключові слова: расизм, системний расизм, ксенофобія, мова ворожнечі, медіа-дискурс.

ABSTRACT

The work is devoted to consideration of racism and its manifestations in the media and politics. The peculiarities of the manifestation of this phenomenon in historical retrospect are considered and the specificity of the media discourse of racism under modern conditions is revealed.

The theoretical part of the work examines the history of the emergence and transformation of racism, racist theories and political practices of racism that took place in world history. Sociological theories for the study of racism are considered, the transition from primordialist to constructivist theories explaining the social nature of racism is analyzed.

In the practical part of the work, the results of research on xenophobic attitudes in Ukrainian society in the dynamics and under the conditions of the start of a full-scale war were considered, mass media of various types of influence were analyzed, and a discourse analysis of these mass media was carried out in order to identify signs of hate speech in media messages. Ways to prevent the spread of racist language in mass media are suggested.

As a result of the study, the causes of the emergence and spread of racism, the transformation of forms of racism under modern conditions, the role of mass media both in the spread of racist prejudices and in preventing the spread of this phenomenon were clarified. The work proposes methods of combating racism in the media, at the state level, and in everyday life.

Key words: racism, systemic racism, xenophobia, hate speech, media discourse.